www.dacoromanica.ro

Obedeanu Const. C.

1/ Tudor Vladimirescu în Istoria Contimporană a României.

2/ Les relations historiques et ethniques des Roumains avec les Serbes

Papazoglu D. (Maior)

3/ Evenimentele insurecției elene și răsculareа lui Tudor Vladimirescu.

www.dacoromanica.ro

TUDOR VLADIMIRESCU

IN

ISTORIA CONTIMPORANĂ

A

ROMÂNIEI

(cu 15 stampe)

DE

CONST. V. OBEDEANU

CRAIOVA
TIPOGRAFIA SCRISUL ROMÂNESC S. A.
1929.

14 710

www.dacoromanica.ro

S'a ţinut şi în conferinţă

în folosul ridicărei monumentului lui Tudor Vladimirescu, în Bucureşti; la Atheneul Român, în ziua de 30 Decembrie 1928 şi la „Prietenii Ştiinţei" în ziua de 27 Ianuarie 1929, la Craiova.

www.dacoromanica.ro

BIBLIOTECA ...ICIPIULUI BUCUREȘTI

INTRODUCERE

Privind evenimentele care s'au desfăşurat în aceşti 10 ani din urmă în ţara noastră, vom vedea că firul lor istoric se urcă până la anul 1821; căci atunci, la 1821, a apus o lume veche şi s'a croit calea regenărărei noastre naţionale.

Intre aceste două lumi, pe punctul lor culminant, a stat un oltean eşit din plaiurile Mehedinţului şi ale Gorjului; el a croit calea istoriei noastre politice contimporane.

Asupra acţiunei şi omului dela 1821 s'a vorbit şi s'a scris mult, dar laturile acestor evenimente sunt atât de variate, încât întotdeauna istoricul va găsi părţi originale. Dar care să fie cauzele care au produs aceste evenimente, şi dece tocmai olteanul din Vladimir să fi fost eroul?

CAUZELE ISBUCNIRII REVOLUŢIEI

Cauzele care au produs acţiunea lui Tudor Vladimirescu la 1821 se confundă cu însăşi starea în care se găsea Ţara-Românească atunci. Ele sunt de două feluri: *cauze interne* şi *cauze externe.*

Cauzele interne. Regimul capitulaţiunilor noastre a fost prima cauză; căci, dacă la 1393 Mircea I a încheiat primul tractat cu Sultanul Baiazed I Ilderim, în urma bătăliei dela Cosovo —prin care noi am plătit primul tribut Turcilor, de 500 arginţi pe an, sau 3000 de bani roşi de ai ţărei, Turcii neamestecându-se în suveranitatea noastră naţională—, lucrul însă s'a schimbat mai apoi. Căci cu timpul Sultanii au început a numi ei Domni în Principate, pentru plata a mari sume de bani, aşa că, în timpul domniei fanariote, tronurile române ajunseseră a fi scoase la licitaţie. Pe de altă parte nouii numiţi, ca să poată strânge bani spre a plăti datoriile contractate la Constantinopol, odată deveniţi Domnitori în Ţările Româneşti, trebuiau să pună impozite foarte mari asupra populaţiunei. Vom menţiona numai ceeace a putut vedea Tudor Vladimirescu sub Vodă Caragea, contimporanul său: astfel acesta, ca să pună mâna pe domnia munteană, vărsă la Stambul 8000 de pungi (o pungă având 500 lei, ceeace face deci 4.000.000 de lei), împrumutându-se în acest scop cu 420.000 lei la bancherul Sachelarie şi cu 240.000 lei la bancherul Ioan Mosch, cu dobândă de 12 % pe an, plus 5 % agiul. Caragea a trebuit deci să pună biruri grele asupra ţărei, scutind însă de dări pe

www.dacoromanica.ro

boeri, pentru a-i avea de partea sa, şi lăsând sarcina impozitelor numai asupra celor de jos, pe cari îi impune, dela 12 lei, cât era pe vremea lui Ipsilante, la 22 lei de ludă. Ţara era scutită de tribut pe doi ani la Poartă, prin tractatul cu Rusia, însă datora acestei ţări 1.508.000 lei, bani pe cari trebuia să-i plătească. Vedem deci ce perspectivă de mizerie şi de nenorocire se deschidea Principatului Munteniei pe vremea lui Tudor Vladimirescu. Aşa că putem spune că în sistemul capitulaţiunilor noastre cu Poarta a stat primul isvor de abuzuri. El a adus şirul de domnii grecizate, de la moartea lui Mihai Viteazul încoace, în care epocă domnii n'au mai fost aleşi de ţară şi confirmaţi de Sultan, ca mai înainte, ci chiar Sultanii i-au numit de-a dreptul. Tot el a deschis pofta de bani a Turcilor, cari au pus la mezat tronul Principatelor. Acest sistem obliga pe competitorul la domnie, dacă era sărac, să se împrumute pe la bancherii din Constantinopol, şi să verse milioanele la paşale, la viziri şi la Sultan, ca să i se dea domnia dunăreană. Şi tot din aceiaşi pricină, acesta, odată ajuns Domnitor, trebuia să pună biruri în ţară, ca să-şi plătească datoriile. De aci, abuzuri peste abuzuri, toate apăsând numai asupra ţăranului român. Şi cum toate trebuiau să aibă un sfârşit, sentimentul conştiinţei naţionale a trebuit să isbucnească, şi oameni mai îndrăsneţi şi cu mai multă energie să se pună în fruntea curentului şi să provoace revoluţii.

A doua cauză care a produs revoluţia lui Tudor trebue căutată în însuşi marele eveniment ce desparte istoria medie de cea modernă: distrugerea Imperiului Bizantin, la 1453, de către Sultanul Mahomet, prin cucerirea Constantinopolului şi înlăturarea Paleologilor de pe tron. Acest eveniment şi-a avut repercursiune în Principatele Române, şi iată cum:

Cu instalarea Mahometanilor la Constantinopol, toată populaţiunea creştină, şi mai cu seamă ortodoxă de răsărit, a căutat să se grupeze într'un cartier separat de Turci, şi anume înspre partea Cornului de Aur a oraşului, în suburbia numită Fanar, sau Fenal, din care cauză toţi cari au locuit acolo s'au numit Fanarioţi. Aşa fiind, prin acest nume nu ar trebui să înţelegem numai pe Greci, ci orice creştin care ar fi locuit în acea mahală, fie Greci, descendenţi din vechile familii ateniene şi venite la Bizanţ sub Impăraţii Comneni, Cantacuzeni, Paleologi şi din insulele arhipelului, Rhodos, Chios, Mitilene, etc., sau orice populaţiuni italiene (veneţiane, genoveze), orice chiar şi Armeni.

Cum Turcii nu erau cărturari şi nu cunoşteau limbile străine europene, aflând aci pe nişte oameni rafinaţi, inteligenţi şi culţi, şi cari vorbeau şi scriau limbile clasice, cum şi italieneşte şi franţuzeşte, ba chiar unii dintr'înşii erau şi literaţi, au găsit cu cale să-şi recruteze dintre aceştia pe diplomaţii lor în relaţiunile cu Occidentul, şi pe slujbaşii lor interoreţi, grămătici, translatori şi dragomani. Cine poate vorbi de istoria diplomatică a Orientului din acele vremuri, fără a nu pomeni de Panaiotache Nicusis, sau mai ales de Alexandru Mavrocordat, „Exaporiton"

www.dacoromanica.ro

adică: cel prea înţelept, care a participat aproape la toate congresele de pace ca delegat oficial din partea Turcilor, ca de pildă la încheerea tractatului dela Carlovitz din 1699—1700, în urma războiului european de atunci, de pe vremea domniei lui Brâncoveanu, şi unde Alexandru Mavrocordat a fost primul plenipotenţiar al Imperiului Otoman şi cu un rol precumpănitor la încheerea acelui tractat?

Pe de altă parte, alţii dintre acei fanarioţi s'au dedat la comerţ voiajând pe mare, importând din Veneţia sau din Extremul Orient stofe scumpe, mătăsuri, şaluri, pietre preţioase şi venind cu ele în Principatele Române tributare Turciei.

Alţii din ei fiind de aceiaş religie cu noi, ortodoxi de răsărit, au invadat locaşurile noastre sfinte, vechile mânăstiri, şi s'au instalat în fruntea lor, ajungând astfel stăpâni pe averile fabuloase dăruite de Domnii şi boerii români aşezămintelor noastre religioase. Alţii însfârşit, caşi grămăticii din Constantinopol, au fost primiţi în casele boereşti române mai bogate, devenind preceptorii copiilor lor, pe cari trebuia să-i înveţe frumuseţile limbei elene.

Astfel fiind, încetul cu încetul în toată Ţara-Românească au pătruns reprezentanţi din Fanar.

Lucrurile însă nu s'au oprit aci. Deşi Mihai Viteazul, prevăzuse pericolul unei invaziuni a acestor străini periculoşi, în tractatul încheiat la 1595 cu Sigismund Bathori al Transilvaniei stipulând că „nici un grec să nu fie primit în slujbele Statului Român", după moartea Domnitorului muntean locuitorii din Fanar s'au introdus pe căile arătate mai sus în Ţara-Românească în număr îngrijorător de mare.

Dela 1611 până la 1716, cu excepţiunea domniei lui Brâncoveanu, a lui Matei Basarab, Ştefan Cantacuzino şi Constantin Şerban, a urmat pe tronul Ţării Româneşti un şir de Domni, deşi de origină români, însă grecizaţi, din familia Iliaşi şi Tomşa. Aceştia fiind crescuţi de mici de către grămăticii din Fanar şi apoi trimeşi de părinţii lor la Stambul sau în insulele arhipelului pentru a-şi face educaţia,—cum ar merge astăzi feciorii de oameni avuţi în străinătate, în Apus, la Paris, Londra sau Berlin—, iar acolo crescând în principiile bizantine, deşi primind o educaţie mai aleasă, şi legând prietenie cu dascălii lor greci şi cu fiii lor, odată reîntorşi în patrie, au protejat pe vechii lor profesori şi pe familiile lor. Astfel petrecându-se lucrurile, fatal a fost ca să-i aducă în Principate şi să-i ajute a ajunge la înalte dregătorii şi boerii. Odată înălţaţi la noi, ca mari dregători, au început a se încuscri cu familiile române, şi astfel încetul cu încetul s'au introdus în clasa conducătoare de atunci. Calea abuzurilor deschisă, prin introducerea unor asemenea venetici la treburile şi la guvernământul ţărei, a format în istoria noastră preambulul epocei fanariote. Înţelegem astfel că e o greşeală de a susţine că epoca fanariotă a început la 1716 şi s'a isprăvit la

www.dacoromanica.ro

1821. Ea a început propriu zis dela 1611 cu primii domni grecizaţi, Iliaşi şi Tomşa.

Ceeace s'a întâmplat deci la 1821, se încercase în mai multe rânduri în epoca dela 1611 până la 1716, şi anume în cele şapte revoluţii, isbucniri ale conştiinţei naţionale, ale simţimântului de demnitate şi de iubire a neamului şi a tradiţiei. Acele şapte răscoale au avut de scop înlăturarea de pe tron a Domnilor grecizaţi, ultima sfârşindu-se cu detronarea chiar a primului Domn fanariot în 1716, făcută de boeri de peste Olt în frunte cu Barbu Brăiloiu, Staicu Bengescu şi Petre Obedeanu.

In aceste revoluţii, care au fost organizate de reprezentanţii familiilor boereşti mai cu seamă din Oltenia, au pierit o sumă de fruntaşi din acest partid naţional, a cărui întemeere trebue considerată ca din această perioadă, dela 1611 încoace, şi care e manifestarea existenţei conştiinţei noastre naţionale de pe vremea aceea. Mare parte din acei luptători au fost ucişi de Domnul tiran, averile lor au fost confiscate şi casele lor persecutate.

Din corespondenţa adunată de Hurmuzachi în volumele sale, din vechile cronici muntene, a lui Constantin Căpitanul Filipescu, a lui Radu Greceanu, Radu Popescu, condica Bălăcenească, a lui Stoica Ludescul şi diferite hrisoave tipărite şi inedite, extragem aci numele fruntaşilor acestui partid naţional dela 1611 până la 1716 şi cari s'a luptat contra invaziei fanarioţilor în ţară şi au făcut cele şapte revoluţii, şi anume:

Lupu Mehedinţeanu-Glogoveanu cu fiii săi Buliga, Tudosie şi Lupu, Drăghici Filipescu, Anghel Sărăcineşti, Dobromir Creţulescu, Matei din Brâncoveni (viitorul Domn Matei Basarab), Bărcan Merişanu, Barbu Brădescu, Mihai Coţofeanu, Dumitru Filişanu, Istrate Cândescu, Radu Bârsescu, Pârvu Bărcănescu, Udrişte Năsturel-Herăscu, Diicu Buicescu, Radu Fărcăşanu, Danciu Pârâianu-Milescu, Vasile Câmpineanu, Badea Comăneanu, Şerban Cantacuzino (viitorul domnitor), Constantin Brâncoveanu (viitorul domnitor), Constantin Bălăceanu, Cornea Brăiloiu, Barbu Brăiloiu, Staicu Bengescu, Petre Obedeanu, Şerban Bujoreanu, Constantin Obedeanu, Iorgu Băleanu, Ilie Ştirbei, Şerban Greceanu, Antonache Florescu. Dumitru şi Vasile Argetoianu, Constantin Dudescu, Bunea Grădişteanu, Enache Văcărescu, Drăgan Săulescu, Preda Brătăşanu, Diicu Rudeanu, Socol-Cornăţeni, Preda Zătreanu, Ştefan Pârşcoveanu, Barbu Bârsescu, Şerban Prisiceanu, Grigore Tigveanu, Preda Isvoranu, Ilie Oteteleşanu, Fota Bălcescu, Radu Golescu, Şerban Vlădescu, Ştefan Milcoveanu, Preda Proroceanu, Ilie Ciorogârleanu, Ivaşcu Ceparu dela Gaia, Iancu Balotă, etc.

Dealtfel acest partid naţional a avut principii politice la fel cu acele ale lui Tudor Vladimirescu. Memoriul politic compus de boeri la 1716, cu care Radu Golescu, Ilie Ştirbei şi clericul Ioan Abraam au fost însărcinaţi să-l ducă la Viena şi să-l prezinte Impăratului Carol al VI-lea, când cu trecerea Olteniei la coroana Sfântului Imperiu în 1718, exprima dorinţa ca, Ţările Române să aibă Domni pământeni, să se scutească ţara de biruri, să s-

www.dacoromanica.ro

pună capăt abuzurilor, să se exploateze bogăţiile ţărei, să se permită libera navigaţiune pe Dunăre şi să se înfrăţească clasele sociale, toate principii naţionale şi democrate.

Cauzele externe. Prima cauză externă care a grăbit acţiunea dela 1821 putem zice că a fost marea revoluţie franceză dela 1789, revoluţie care a răspândit în toată Europa marile principii de libertate şi umanitate. Deasemenea şi războaiele lui Napoleon I, care au adus şi la noi ca şi aiurea, emigranţi francezi, importând astfel principiile liberale ale marei revoluţii. Astfel se întâmplă mai cu seamă în urma războiului din 1812, cu expediţia din Rusia. La noi în ţară au venit atunci vreo 25 de emigranţi francezi. Intre aceştia erau doui: Hortolan şi Pellet, cari au deschis în Bucureşti o prăvălie numită „Magazin Universel;" în fond însă, ei făceau propagandă revoluţionară în Muntenia. Un altul: Ledoux, era în relaţiuni de corespondenţă cu ambasadorul Franţei la Constantinopol, Descorche, iar altul: Ruffay, frecuenta saloanele din Bucureşti, unde intona adeseori cântecul revoluţiei franceze „La Carmagnole:" „Dansons la carmagnole! vive le son, vive le son du canon", despre care Ion Ghica zice că ai noştri, neştiind bine franţuzeşte, ziceau: „auzi pe franţez cum cântă „fivrelzon" „fivrelzon".

Altă cauză externă care a lucrat direct la isbucnirea revoluţiei dela 1821, şi care a mers, putem zice, paralel cu ea, a fost revoluţia grecească pentru dobândirea independenţei naţionale de sub imperiul otoman, a cărei realizare a atins-o în urmă tractatul dela Adrianopole, la 1829. Turcii cuprinzând Constantinopolul şi supunând Imperiul Bizantin, ţinta lor a fost ca să cotropească toate statele balcanice şi să le transforme în paşalâcuri, încercând acest lucru chiar şi dincolo de porţile Orientului, ajungând până la Viena. Scopul lor s'a şi înfăptuit, căci Serbia, Bulgaria, Muntenegru şi Grecia au căzut sub stăpânirea turcească, încetând de a mai figura pe harta Europei ca state de sine suverane. Principatele noastre dunărene însă niciodată nu au avut nenorocirea de a fi căzut sub totala stăpânire a Turcilor şi de a fi fost transformate în paşalâc.

Cu statele creştine balcanice însă, care n'au izbutit să-şi menţină suveranitatea, ca noi, lucrurile s'au petrecut altfel. Astfel Serbia nu-şi recăştigă suvernitatea decât după secole, de abia în 1817, sub Miloş Obrenovici; Muntenegrul de asemenea numai la 1745; Grecia la 1829; cât despre Bulgaria, aceasta abia în urma războiului dela 1877. Grecii s'au agitat însă mai dedemult pentru recăştigarea independenţei statului lor, iar terenul luptei a fost ales pe pământul românesc, aceasta încă de prin 1780. Riga din Veleştin, român macedonean, însă grecizat, secretar al Principelui Alexandru Ipsilanti, înfiinţează în Bucureşti o Societate, a „Amicilor-Eleni", cu scopul de a cultiva ideea de iubire a Greciei, numind-o «*Eteria Ton Filon*» (Tovărăşia amicilor), cu principiul „Zito i filoghenia" (trăiască iubirea de ţară).

www.dacoromanica.ro

Cel dintâi însă care a intervenit pe lângă Ţar în favoarea eliberării Greciei de sub jugul turcesc, a fost comitele Capodistria, grec din Corfu şi Ministru de afaceri străine al Rusiei. Acesta era intim şi cu Ceartorischi, care hrănea aceleaşi gânduri de independenţă pentru patria sa, Polonia.

Evenimentele se precipitară, astfel că acţiunea lui Tudor Vladimirescu dela 1821 se acceleră foarte mult. Această acţiune a mers aproape concomitent cu eteria grecească, cu acea tovărăşie şi luptă „pentru credinţă", căreia i se zicea *Za-vera* (zaveră).

La 19 Ianuarie 1821, după moartea lui Alexandru N. Suţu, fostul Domnitor, Poarta a hotărât ca Scarlat Calimach, din Moldova, să fie trimis în Muntenia, iar până la sosirea acestuia, a numit o căimăcămie, compusă din postelnicul Constantin Negri, hatmanul Stefan Vogoridi şi postelnicul Ioan Samurcaş. La 26 Februarie sosesc în Bucureşti cei trei caimacami, găsind aci mare zarvă. Două focuri din direcţiuni cu totul opuse ameninţau liniştea: Grecii pe de o parte, socotind sosit ceasul independenţei statului lor naţional, cu eteria lor; pe de altă parte Olteanul din Vladimir, care se gătea să se pună în fruntea Pandurilor.

Alexandru Ipsilanti, fiul fostului domn al Moldovei, adjutant maior al Impăratului Alexandru al Rusiei,—Domnitor fiind Vodă Mihai Suţu—, la 22 Februarie 1821 intră în Iaşi cu o suită mare de Albanezi, declarându-se liberatorul creştinilor de sub dominaţiunea otomană, făcând jafuri şi omoruri. Pe de o parte el dă proclamaţiune de paşnică linişte către poporul moldovean, iar pe de alta, de revoluţie către poporul elen, pe care îl invită a lua armele contra Turciei. Prin aceasta din urmă proclamaţie se lovea însă în Români, căci zicea: „îndelungile nenorociri ale Grecilor siliră pe mulţi dintre ei să-şi părăsească pământul şi să pribegească prin ţări străine". Mulţi din voi, iubiţi compatrioţi ajunşi în pământurile Moldovei şi României, aţi fost reduşi de o soartă fatală la nevoia de a vă aşeza la spatele trăsurilor boerilor pământeni, defaimare şi umilire neauzită până acum pentru locuitorii pământului elen".

Dela Iaşi Ipsilanti, ostil nouă dela început, se îndreptă spre Muntenia. Drumul său până în Bucureşti fu un marş triumfal, căci de pe la Focşani încolo rândurile voluntarilor greci, cu steagul lor alb, se înmulţiră, înregimentându-se în ele greci din diferite judeţe ale noastre. Aproape de Bucureşti poposeşte întâi la Colentina, în palatul lui Vodă Ghica, apoi, intrând în oraş, descinde în casa Belului, fostă a Văcăreştilor. Aci Suţu Chiabap, fratele poetului Alexandru Suţu, ţine un discurs înflăcărat. La Bucureşti Mitropolitul Dionisie Lupu s'a prezentat lui Ipsilanti să-i ceară să nu turbure liniştea capitalei. Ipsilanti îi făgăduieşte că în curând va pleca spre Târgovişte.

Impăratul Rusiei Alexandru dezaproba mişcarea lui Ipsilanti, şi îi şi comunicase acest lucru prin Udrischi, consulul austriac. Deşi ortodox, şi deci înclinat să sprijinească pe faţă orice mişcare a unui popor de aceiaş credinţă cu el, însă diplomaţia

www.dacoromanica.ro

îi dicta cu totul altă atitudine. Rusia era legată de Sfânta Alianţă din 1815, încheiată cu Austria şi Prusia, cu scopul de a lupta contra oricărei mişcări revoluţionare, aceasta în urma revoluţiunei franceze. Aşa fiind, cauza grecească nu putea să găsească un apărător sincer în Rusia. In acest timp Grecii se întăreau, aveau şcoli la Hio, Chidonia, Rhodos, Constantinopol, Bucureşti, comerţul şi marina lor rivaliza cu a Italienilor şi Francezilor—. Corai şi Comita, agenţii lor erau în relaţiuni strânse cu universităţile din apus. Riga cu Ipsilantie, Santo şi Scufa, cu Capodistria, Leventi consulul rus din Galaţi şi cu cneazul Gh. Cantacuzin, cumnatul, prinţului Gorceacoff, cancelarul Rusiei. Acest Riga avu noroc să se întreţie şi cu Napoleon I la Veneţia, când împăratul trecu în Egipt. Şi din boeri români, ca Brâncoveanu, Câmpineanu şi Dudescu, avizi de libertate, fură la început de partea eteriei. Mişcarea grecească erea simpatică în Europa căci toţi învăţaţi compătimeau cum descendenţi vechei Athene au ajuns sub barbari, de Turci. Apoi mai venea şi credinţa religioasă. In Germania Sikler Kind şi Iken, chiar Müller şi Ghötte, în Franţa, Constant, Beranger, Bonat şi Chateaubriand, în Anglia; Gordon, Raybeaud, Hastings fac scrieri nepieritoare cântând libertatea popoarelor, entuziastul Lord Byron se înrolează chiar voluntar şi'l vedem luptând la Navarin şi Missolonghi alături de patrioţii greci ca Colocotroni, Caraïskaki, Botzari, Tzavelas, Colleti, general Mavrocordato, mai toţi de origină română—; şi comandând pe „Armatoli" celebri soldaţi români din Pind.

Ipsilanti îşi împărţi trupele în patru corpuri: Bucureşti, Ploeşti, Piteşti şi Târgovişte. In acest timp, în părţile greceşti din Tesalia, Epir, Peloponez şi Arhipelag se ridicau armele, deşi Impăratul Alexandru, la Leibach, dedea asigurări de pace. Politica Rusiei, ca întotdeauna, a fost plină de duplicitate. Astfel şi aci, cu toată Sfânta Alianţă şi cu toată ştergerea din controalele armatei a lui Ipsilanti, ea începe a vedea favorabil mişcarea grecească, întrucât lovea în Turci. Cu toate acestea relaţiunile diplomatice se rupseră; ambasadorul rusesc plecă din Constantinopol. Atunci se dădu ordin beglerbeiului Rumeliei, Silistra-Valesi şi Selim Paşa să intre în Principate şi să potolească răscoala; Cara Mustafa, cu 10.000 ostaşi, cazaci turci, zaporojeni şi tătari, să ocupe Bucureştiul; Iusuf Paşa, Galaţii, cu 6.000, care să meargă în sus pe Prut, la Iaşi, şi Ahmet-Aga la Vidin pe Valea Oltului. Cele patru corpuri de armată ale lui Ipsilanti, corpul I comandat de Orfano, Voltinos şi Caloiano, al II-lea de Colocotroni, Garnovschi şi Prinţul Cantacuzino, al III-lea de Iordache Olimpiotul şi al IV-lea de Sava şi Ghencea, ucişi mai târziu de Turci. Toate la un loc aveau aproape 8.000 oameni. Pizani consulul rusesc din Iaşi sileşte pe Ipsilante a se retrage din Iaşi, procurând paşapoarte lui N. Suţu lui Ion Schina rudă cu Suţu, fraţilor Hangerli şi lui Prinţu Caragea.

Negreşit că, atât acţiunea lui Ipsilanti cât şi acţiunea lui Tudor Vladimirescu aveau o bază comună, căci amândoi aceşti

www.dacoromanica.ro

bărbaţi politici doreau fericirea ţărei lor; cauza lui Ipsilanti însă era mult mai grea, căci Grecia, paşalâc, cerea o eliberare completă, o recăştigare a independenţei şi a suveranităţei acelei ţări, lucru ce nu s'a putut dobândi decât la războiul din 1829. Cauza noastră, a Românilor, era mult mai simplă, căci era vorba numai de a recâştiga domnii pământene şi de a înlătura tirania şi corupţiunea din ţară. Pe de altă parte interesele acestor doi oameni erau cu totul opuse: pe când Tudor voia succesul cauzei sale prin sprijinul Turciei, de care noi aveam trebuinţă, ca să recunoască domniile pământene şi să consimtă la întregul program de reforme liberale, democratice şi naţionaliste; Ipsilanti cerea ajutorul Rusiei şi lovea fatal în Turci, voind să elibereze poporul său de sub jugul Imperiului Otoman. De aci, o prietenie sincera între dânşii dela început era imposibilă. Ipsilanti în acţiunea sa strânsese 600.000 lei dela bancherul Pavili din Iaşi şi 1.500.000 de la prieteni. Poetul Beldiman cu acea ocazie scrie şi *„Jalnica tragodie"*.

REVOLUŢIA LUI TUDOR VLADIMIRESCU DELA 1821

Starea Principatelor române era cum nu se poate mai tristă în vremea când s'a început mişcarea revoluţionară a eteriştilor greci şi a lui Tudor. Birurile grele, puse de ultimii domnitori din era fanariotă, Caragea şi Suţu, datoriile lăsate de ei pela bancherii din Bucureşti şi cămătari, duseseră Ţara la sărăcie. O mizerie de nedescris domnea în populaţia dela ţară, despre care Dinicu Golescu spune că, privind pe ţăranul român, ai crede că nu este om: sdrenţuit, aproape gol, părăsindu-şi vatra de groaza birurilor şi fugind prin păduri şi pustietăţi ceeace dădu naştere la haiducie. Opera partidului naţional părea că s'a încheiat prin detronarea primului domn fanariot (1716—1717). Acum, după 100 de ani şi mai bine, se aştepta un om providenţial, ca să-i reia firul. Boerii din acest partid pierduseră curajul de a se mai răscula, pentrucă în vremea Fanarioţilor ei fuseseră adânc loviţi în interesele şi familiile lor. Au încercat uneori câte unul din ei să protesteze. Aşa de pildă, sub domnia lui Moruzzi şi a lui Caragea, au venit în divan în diferite rânduri boeri, ca Iancu Bălăceanu şi Văcărescu să spună Domnului că cuţitul a ajuns la os, dar au fost pe loc surghiuniţi tocmai la Castoria; altădată au venit cu plângeri boerii olteni, Mihu Vulturescu, Gigârtu, Milcoveanu şi Lăcusteanu dela Romanaţi, dar au fost şi aceştia pedepsiţi şi surghiuniţi la mănăstirile Arnota şi Tismana.

Aşa fiind, pentru ca mişcarea dela 1821 să se fi produs, a trebuit să se iveasca *împrejurările* şi *omul*. Imprejurările am văzut că au fost foarte favorabile; iar în acest joc al politicei de multe ori împrejurările produc şi pe om, şi omul dibaciu, întreprinzător şi curagios, grăbeşte venirea lor şi nu le lasă să-i scape, atunci când ele s'au produs. Aceasta este şi diferenţa între omul politic iscusit şi cel nepriceput. Să vedem deci cine a fost omul dela 1821.

www.dacoromanica.ro

Neamul lui Tudor Vladimirescu. Neamul lui Tudor Vladimirescu n'a fost din Gorj, cum se obişnueşte a se crede. El este de origină din Mehedinţi, din Plaiul Cloşanilor. Bunicul său se numea Mitrofan, şi era ieromonah, însurat pela 1660—70 cu o femee anume Rusandra. Cu această femee a avut un singur fiu pe Constantin, poreclit Ursu. Acest Constantin se însură cu o fată, Ioana, fiica preotului Grigore Bondoc din comuna Vladimiru, Gorjului, sat de ţărani moşneni. Şi, cum se întâmplă de multe ori, Ursu se mută în Vladimir, la casa femeei. Cu Ioana a avut trei copii: pe Pavel, căruia i se mai zicea şi Papa, o fată Dina sau Constandina, şi un băiat, Teodor, născut între anii 1770—75. Cel mai mare dintre fraţi, Pavel, a fost însurat cu o Bălaşa, cu care a avut un singur copil, pe Ioan Vladimirescu, născut la 1821.

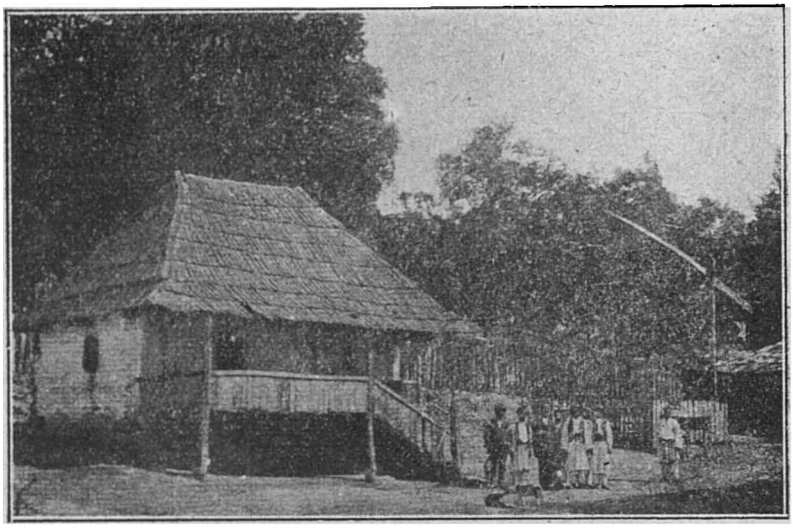

Fig. 1. Casa lui Tudor din com. Vladimir-Gorj.

Acesta a fost singurul descendent cunoscut din neamul Vladimireştilor. Scriitorul Aricescu l'a cunoscut pe acest Ioan, care trăia la Târgu-Jiu ca un boer bogat şi foarte respectat. Fata, Dina, a fost măritată şi a avut doi copii: pe Sanda şi pe Gheorghe. Cel de al treilea copil al lui Ursu, Tudor, n'a fost niciodată însurat şi a murit la vârstă cam de 50 ani, asasinat la 1821.

Aşa dar, numele Vladimirescu s'a format dela numele comunei gorjene „Vladimir".

Comuna Vladimirul. Satul Vladimir e la 50 klm. de Târgu Jiu. Este o comună de peste 2000 locuitori, aşezată între dealuri şi văi adânci, ca Valea Dejului deservit de gara Bibeşti. Vladimirul, sat de moşneni, pe care multe hrisoave domneşti îl dăruesc cu pământ, în persoana locuitorilor lui şi îi confirmă daniile. Aşa de pildă prin hrisovul dela Mihnea-Vodă, din 1583, se confirmă lui Jitianu şi

www.dacoromanica.ro

fraţilor săi cumpărături în Vladimir. In 1617 Februarie 26, Alexandru Vodă Iliaş confirmă, în Vladimir, lui Ivanco, fiul lui Damian şi socrului său Mihail şi lui Lăudat şi ficei sale Fruma, puind hotare în Vladimir până la Piscul Corbului şi până la Suvelniţa şi până la Piscul Purcarilor. La 1636, Octombrie 19, se face hotărnicie în Vladimir, cu 12 boeri, pentru părţile boerilor Poenari şi Săuleşti, făcându-se hotar de locuitorii moşneni, Vladimireni. La 1784 Răducanu Crăsnaru execută porunca Caimacamilor Craiovei, ho-

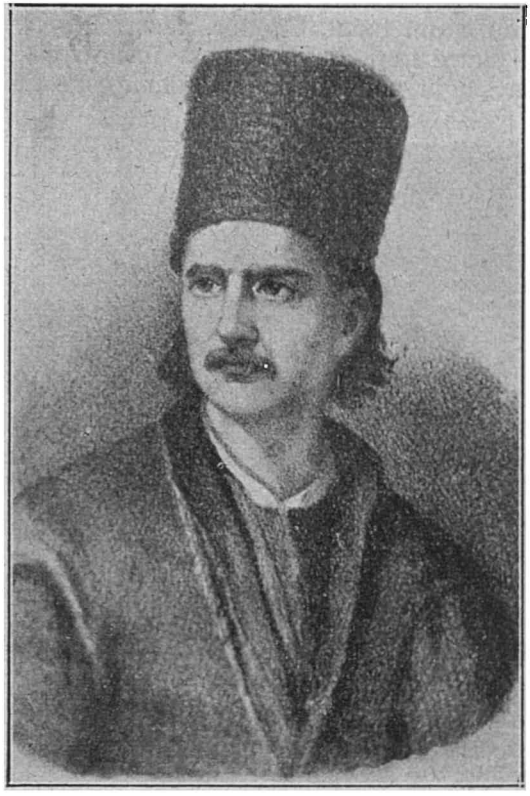

Fig. 2. — Portret făcut de pictorul Teodor Aman şi reprodus în Istoria lui Aricescu, la 1874, identificat de Mincu Pânzaru din Bucureşti, contimporanul lui Tudor.

tărnicind moşia Vladimirul, faţă fiind „moşii Vladimireni", descendenţii acelora de prin 1580 şi 1617, din hrisoavele anterioare. Se văd citaţi aci Sârbu, Vlad, Fruma, Damian, din cari s'a coborât Dumitru Gârbea, prietenul intim al lui Tudor Vladimirescu. Nepotul său, Ioan N. Gârbea, în amintirea lui Tudor Vladimirescu a şi ridicat acolo, în 1835, o biserică, puind ca ctitori pe marele paharnic şi cavaler Gheorghe Magheru şi între mulţi alţii şi pe acel Ioan Vladimirescu, fiul lui Papa, nepotul lui Tudor.

Incă şi azi se mai vede în comuna Vladimirul casa în care

www.dacoromanica.ro

s'a născut şi a trăit Tudor Vladimirescu. O casă mică, ţărănească, cu ogradă, cu pridvorul de lemn şi cu podul casei înălţat de scândură. Ar fi nemerit ca astăzi să fie transformată într'un mic muzeu, declarându-se monument istoric.

Copilăria lui Tudor Vladimirescu. Primii ani ai copilăriei, Tudor sau Teodor Vladimirescu—şi ar fi să-i zicem „Teodor", căci aşa a fost botezat, şi mai târziu tot aşa a semnat în toate proclamaţiunile sale, decrete, scrisori, iar niciodată Tudor—şi i-a

Fig. 3. Aqua forte executată de pictorul Teodor Aman la 1879, reprodusă în stampe.

petrecut în tovărăşia fratelui său Papa, la casa parintească, în plaiurile Gilortului. Când ajunse la vârsta de a începe învăţătura, tată-său îl dete în grija preotului satului, Pârvu Ciuhoi, de la care căpătă primele cunoştinţe ale scrisului şi cititului. Iar cum nu avea pe ce scri, scria de multe ori pe frunză de fag. La vârsta de 12 ani, văzând Ursu că copilul este deştept, îndrăzneţ şi că îi place cartea, se duse cu el la Craiova, la un fel de rubedenie, la unul Lupu Condicarul, din curtea bisericei şi şcoalei Obedeanului, care va fi făcută şcoală domnească după revoluţie, de către

www.dacoromanica.ro

primul domn pământean Ghica. Lupu Condicarul găzdui pe copil câtă-va vreme la el, iar după aceia se duse cu dânsul la curtea boerului bogat şi cu sentimente naţionale Ioan Glogoveanu, coborâtorul lui Lupu Mehedinţeanu, rugându-l să primească pe Tudor la curte. Glogoveanu îl primi şi-l puse pe băeţaş în tovărăşia de joacă a fiului său Niculae. Şi cum avea în casă dascăli franţuzeşti şi elineşti, cari învăţau pe Niculae retorică şi gramatica, nu făcu nici o diferenţă între fiul său şi copilul de moşnean,

Fig. 4. — Portret din colecţiunea Lt. Col. Papazoglu, identificat de Mihai Preotul şi Eclesiarhul dela Mitropolia din Bucureşti, contimporan cu Tudor.

aşa că amândoi băeţii învăţau de-o potrivă aceiaş carte. Mărindu-se Tudor, Glogoveanu prinzând simpatie de el, făcu din el un fel de logofeţel de curte, iar când se făcu băiatul de 17—18 ani, îi dădu cam toate afacerile casei pe mână, încredinţându-i în multe rânduri vitele cornute, râmătorii şi caii, să se ducă să-i vânză pe la Orşova, Adakaleh, ba chiar în sus pe Dunăre pela Zimoni şi la Budapesta, căci aşa era obiceiul la curţile boereşti oltineşti, pe atunci, când pământurile se munceau foarte redus, mulţumindu-se boerii cu o producţiune mică agricolă, dar făcând în

www.dacoromanica.ro

aceeaşi vreme comerţ cu vitele sau cu albinăritul. Un alt boer craiovean, care făcea astfel de negoţ era şi Dumitrache Bibescu, tatăl viitorilor domni Gheorghe Bibescu şi Barbu Ştirbei. Acesta deasemenea încredinţa vitele sale lui Tudor spre vânzare, şi când pleca cu ale lui Glogoveanu, pleca şi cu ale lui Bibescu. Astfel gorjanul nostru, sau mai bine zis mehedinţeanul, se făcu cunoscut, preţuit şi iubit de boerii craioveni.

Cariera politică a lui Tudor Vladimirescu. Cariera po-

Fig. 5. Tudor Vladimirescu, cu o înfăţişare mai diferită ca în alte portrete, ca expresie, cât şi ca îmbrăcăminte.

litică a lui Tudor Vladimirescu începe cam pela 1800, deci când el avea vârstă între 20 şi 25 ani. In prima domnie a lui Constantin Ipsilanti (1802 — 1806) el a fost însărcinat de Domn să formeze un corp de volintiri, îngăduit de Poartă, ca să apere Oltenia de incursiunile vestitului Pasvan-Oglu. In a doua domnie a aceluiaşi vodă, Tudor capătă şi rang de boerie dela Ipsilanti; astfel el este mare-comis, vătaf de plai la Cloşani şi în fine mare-sluger, aceasta ca recompensă pentru serviciile aduse în prima domnie. In vremea războiului ruso-turc dela 1806—1812, când ni s'a

www.dacoromanica.ro

răpit Basarabia de Ruşi, Tudor luptă cu pandurii săi alături de oştirile ruseşti la Rahova şi la Fetislan până la Plevna, când Turcii fură învinşi. Ce erau însă aceşti Panduri? o oştire de mercenari, oameni bine înarmaţi, buni trăgaci, curagioşi, de statură 'naltă. După revoluţie, la 1822 Vodă Ghica îi organisă în corp de armată permanentă. Thoma Brătianu fu unul din primi căpitani de Panduri organisaţi. In acest război de 6 ani, Tudor luă parte ca ofiţer rusesc cu gradul de parucic (locotenent). Pentru ac-

Fig. 6. — Portret întreg, înfăţişând pe Tudor, cu haina lungă şi expresie severă, lângă cort. Reproducere cunoscută.

tele sale de bravură, generalul rus, Cheraloff îl recomandă Impăratului Alexandru, care îl decoră cu ordinul Sf. Vladimir cu spade. In aceste lupte, pandurii lui Tudor, toţi oameni înalţi de statură şi cu o înfăţişare fioroasă, călări pe cai mici olteneşti, iuţi ca vântul, au speriat până şi pe zaibegii Turcilor, cei cu cealmalele pe cap cât claia, şi pe arapii negri şi buzaţi. Cei ce se repezeau la iureş peste panduri cu iataganul în dinţi şi cu pistoalele întinse în amândouă mâinile, pe caii lor focoşi şi cu cercei în urechi şi în vârful nasului. Cu sfârşitul războiului în urma căruia noi pier-

www.dacoromanica.ro

dem Basarabia, amnistia se dă pentru toată lumea. Capul lui Tudor însă este pus la preţ de către Turci. Sultanul trimite chiar pe un capegiu la Vodă Caragea, cu poruncă să prindă pe Tudor şi să-l aducă viu sau mort la Constantinopol. Acesta se afla tocmai atunci în Bucureşti, la Constantin Samurcaş, protectorul său divanist. Boerul, aflând despre acel ordin, previne imediat pe Tudor şi, ca să-l scape, îi puse un cal la dispoziţie. Olteanul nostru se făcu nevăzut din Bucureşti; el făcu drumul călare până la Târgu-

Fig. 7. Tudor la vârstă cam de 50 ani. Ediţia Papazoglu. Portretul poartă data de 19 Ianuarie 1821, începutul revoluţiei.

Jiu. Descălecând tocmai în bătătura prietenului său Vasile Moangă, căruia îi spuse totul. Atunci Moangă chemă numai decât pe egumenul de la schitul Lainici, omul său, şi sfătuindu-se împreună, egumenul îmbrăcă pe Tudor în rasă de călugăr, îi dete la mână un paşaport cu nume străin şi-l îndreptă astfel înspre frontieră. Paşaportul era făcut tot de Moangă, om cunoscut în oraş. Până să apuce însă a pleca Tudor spre graniţă, el mai şezu ascuns câtva la schit. Iată că vine într'aceea la Târgu-Jiu şi capegiul, care îi luase urma lui Tudor din Bucureşti. Moangă, întrebat, îi răspunse că Tudor a fugit la casele lui din Cerneţi. Capegiul se duse la Cerneţi, dar acolo negăsind, fireşte, pe Tudor, de necaz dete foc

www.dacoromanica.ro

casei, apoi, ca să nu rămâe de râs în faţa Sultanului, prinse pe malul Dunărei pe un biet ţăran nevinovat, căruia îi tăie capul, de-l duse la Paşa dela Rusciuc, spuindu-i că acela era capul lui Tudor, pentru ca Paşa să trimită această veste la Sultan.

Scăpat astfel de pericol, înarmat cu paşaportul falş, Tudor străbate Transilvania şi Ungaria şi ajunge la Viena. Acolo a stat 2 — 3 luni, având legături cu comitele Capodistria, ministrul de externe al Rusiei, grec de origină şi fruntaş al Eteriei,

Fig. 8. — Portretul lui Tudor în haine boereşti scumpe, aflător la Academie şi dăruit de D-l Teodoru. Poartă inscripţia: Redeşteptătorul simţului naţional .

prieten cu Riga şi cu Ipsilanti. Deasemeni face cunoştinţă şi cu generalul baron Strogonov, ambasadorul Rusiei la Viena, cu care are conversaţiuni mai îndelungate. Prin mijlocirea acestor doi bărbaţi, Tudor va fi mai târziu prezentat Impăratului Alexandru al Rusiei, care, văzând într'însul un om atât de îndrăzneţ, de frumos şi de deştept, ca semn de simpatie îi dă în dar un inel cu iniţialele împărăteşti. Tudor mai ia şi recomandaţiuni dela ambasadorul rusesc din Viena către Caragea, care nu-l avusese la inimă din cauza războiului ruso-turc, când Tudor se războise

www.dacoromanica.ro

atât de înverşunat cu Turcii. Cum el avea de gând să se reîntoarcă în patrie, se gândi bine ca să se înarmeze cu aceste recomandaţii către Domnitor.

Din educaţia ce şi-o făcuse în ţară de mic pela curtea Glogoveanului, Tudor apucase a învăţa ceva limbi străine, ca franţuzeşte şi ruseşte; pe cea din urmă o învăţase în timpul războiului ruso-turc. Cât şezu în Viena, învăţă şi ceva nemţeşte. Când fu să plece în Rusia, crezând că se va prăpădi pe acolo, lăsă

Fig. 9. Portretul lui Tudor cu o expresie diferită de celelalte. Proprietatea d. Georges Olszewski. Editat de vechea casă Sander.

epitropi şi chivernisitori ai averei sale pe doi prieteni: clucerul Ioniţă Burileanu şi serdarul Grigore Ciocazan din Oltenia.

După 1814 Tudor se reîntoarce în ţară cu recomandaţiile ambasadorului rusesc din Viena. Caragea îl primeşte bine, căci uitase necazul ce-l avusese contra lui, îl ia de aproape şi 'l numeşte iarăşi vătaf de plai la Cloşani.

In această situaţie se găseşte Tudor Vladimirescu în vremea când începe mişcarea Eteriei greceşti. La Chişinău se ţineau conferinţe de comitetul Eteriei, cu generalul Ipsilanti; la Iaşi de însuşi domnitorul Mihai Suţu, ajutat de cneazul Gheorghe Cantacuzin, colonel în armata rusă şi cumnat cu principele Gorceacof,

www.dacoromanica.ro

marele cancelar al Imperiului rusesc. Mai toţi fruntaşii greci şi mulţi din boerii români cum am văzut mai 'nainte erau în Eterie. Chiar Tudor, venit la Bucureşti şi crezând că Eteria va fi patronată de Impăratul Alexandru, în urma sfaturilor lui Sava şi Olimpie, făcu jurământ în biserica Sf. Sava (unde-i azi strada Enei, cam pela statuia Mihai Viteazul) că va recunoaşte pe Ipsilanti de şef. Căci românul nostru îşi făcea socoteala că Grecii vor trece Dunărea, părăsind Principatele, ca să se bată cu Turcii în ţările greceşti; iar el, cu pandurii, să rămâe în ţară, pentru a întrona drepturile noastre strămoşeşti.

Lucrurile însă eşiră altfel, aşa că Tudor va avea să regrete că şi-a pus influenţa şi numele său pentru viitorii săi vrăjmaşi.

Dacă, cum am mai spus-o, evenimentele aduc de multe ori pe oamenii mari, dar şi omul providenţial provoacă şi grăbeşte de multe ori evenimentele. Urmaşii boerilor din partida naţională de la 1716 amorţiseră complect, şi nu mai erau în stare să risce hazardul unei răscoale. Trebuia să vie cineva departe de cei din preajma tronului, cineva care să fi trăit cu totul izolat de acest mediu conrupt şi solidar întru rele, ca să pornească o acţiune ca aceea dela 1821. Trebuia un om îndrăzneţ, curagios, inteligent, plin de virtute, bun ostaş, dar şi foarte dornic de lumină.Un astfel de bărbat era Tudor, care prin cunoştinţele sale de oameni şi de lucruri, prin experienţa sa ostăşească, cunoscând şi simţind adânc nedreptăţile ce le vedea în patria sa, a fost fatal ca el să fie omul desemnat de providenţă spre a deveni liberatorul ţărei sale şi eroul naţional dela 1821.

Portretul lui Tudor Vladimirescu. Tudor Vladimirescu n'a fost niciodată însurat. Toată activitatea vieţei sale din epoca maturităţei a concentrat-o în politică.

Tudor era un om voinic, vânjos şi plin de viaţă. Nu putem spune că el era de fire veselă, căci nu râdea mai niciodată. Conversaţia sa era plină de autoritate şi vorba sa foarte hotărâtă şi lămurită. Când însă cine ştie ce gând îi răscolea sufletul şi nu-şi afla expresie în cuvinte, atunci începea să cânte olteneşte, or să-i zică din frunză. Figura lui era foarte bărbătească, fruntea lată şi încreţită, părul galben castaniu şi retezat la ceafă, sprâncenele groase şi lungi, lăsate pe ochi, ochii căprui, privirea energică şi deseori cruntă, uscăţiv la faţă, cu nasul drept, gura bine făcută, mustaţa groasă şi tunsă, lăsată pe buză.

Portul său era astfel: pe cap purta o căciulă 'naltă, gelepească, cazaclie, de hârşie neagră şi cu fundul de postav alb, ca şi Domnul; pe trup avea o cămaşe oltenească, peste cămaşe un pieptar cu şireturi negre, peste pieptar o dulamă încopcită, de culoare negru-verde, lungă până la genunchi; peste dulamă un chepchen oltenesc până la brâu, cu blană pe la guler. Iarna mai purta o tatarcă, un fel de bundă îmblănită, cu gulerul scurt, îmblănit caşi pe la mâneci şi cusut cu găitane de mătase roşie, neagră şi albastră împletită cu fir; mânecile lungi şi strâmte, încheiate la glezna mânei cu nasturi, olteneşte; în spate atârna un

www.dacoromanica.ro

găitan gros cu ciucuri de mătase. In deget purta inelul dăruit de Împăratul Alexandru al Rusiei, cu iniţialele împărăteşti, sau pe cel părintesc, de aur cu o piatră de matostat verde, pe care era gravat un sacerdote şi un ostaş. Acest din urmă inel îi servea lui Tudor deseori de pecetie; el este astăzi în posesiunea D-lui avocat Const. G. Caleţeanu, din Craiova, descendentul lui Cacaleţeanu, căpitan al lui Tudor, şi căruia acesta îi încredinţase inelul înainte de a pleca la Târgovişte, presimţind că poate nu-l va mai vedea.

Ca arme Tudor purta o sabie, pe care un şnur de catifea roşie i-o ţinea suspendată pe umărul stâng. Sabia era îndoită

Fig. 10. Steagul lui Tudor Vladimirescu, după o fotografie păstrată de d. C. G. Caletzeanu.

în formă de iatagan turcesc, cu mânerul de fildeş încrustat cu pietre; lama era de Toledo, iar teaca îmbrăcată cu catifea roşie, cu paltale de argint; la mijloc, pe o paltă, în slove turceşti, era o tură, apoi iniţialele sale T. V. şi la mijloc un vultur cu crucea în clonţ.

Se pare a fi cunoscute două exemplare din săbiile lui Tudor: una a avut-o marele bărbat de stat C. A. Rossetti, care şi acesta o primise dela fraţii Văcăreşti, prieteni ai lui Tudor; alt exemplar l'a avut Cacaleţeanu, comandantul tunarilor din vremea lui Tudor şi amic intim cu el. Această sabie i-a dat-o la Goleşti, la 21 Mai 1821, lui Cacaleţeanu, dimpreună cu inelul, ambele

www.dacoromanica.ro

obiecte rămânând la descendentul acestei familii, D-l Const. G. Caletzeanu, până în zilele invaziei Germanilor în Oltenia, din 1916, când aceştia i-au furat, între altele, şi sabia păstrată până atunci ca nişte moaşte sfinte.

Tudor când umbla călare purta cizme lungi de piele ru-

Fig. 11. — Portret mural din Biserica dela Preajna, jud. Mehedinţi, 1818. Teodor Vladimirescu biv vel sluger cumandir .

sească, iar dela genunchi în sus poturi strâmţi, încheiaţi cu copci şi găitane. La brâu şi la coburii calului îşi avea câte un rând de pistoale.

Steagul lui Tudor Vladimirescu. Inainte de a fi ridicat de arnăuţii lui Olimpie, Tudor încredinţă steagul oastei sale tot amicului său Cacaleţeanu. Acest steag a fost dăruit muzeului naţional, la 1873, de către Gheorghe Cacaleţeanu, fiul tunarului, şi astăzi el se găseşte în păstrarea Muzeului Militar din Parcul Carol. Steagul era de mătase albastră, lung de doui metri, lat de unul şi jumătate, pe colţul din dreapta fiind zugrăvit Sf. Teodor, patronul lui Tudor, iar pe cel stâng Sf. Gheorghe cu o pavăză

www.dacoromanica.ro

în mână; la mijloc vulturul cu crucea în clonţ, înconjurat de două ramuri de frunze legate jos cu o panglică roşie.

Pe steag se citea inscripţia următoare:

„Tot norodul Românesc, Cu puterea ta cea mare,
Pre tine te proslăvesc, Şi cu braţul tău cel tare,
Troiţa de o fiinţă, Nădejde de dreptate,
Trimete-mi ajutorinţă, Acuma să am şi eu parte,

1821 Ghenarie".

Steagul avea trei ciucuri cu canafuri de argint şi cu firele de mătase în culorile naţionale.

Averea lui Tudor Vladimirescu. Tudor Vladimirescu fiind nepot de preot după mamă ca şi după tată, era pătruns de sentimentul religios. In 1808 el ridică o bisericuţă în plaiul Cloşanilor (Mehedinţi), în comuna Preajna, căreia îi dăruieşte 30 prăjini de pământ. Chipul lui se zugrăveşte deci pe pereţii acelei biserici, ca ctitor al ei. Pictura îl reprezintă ţinând biserica în mână, după uzul ctitoricesc. Este îmbrăcat în haine boereşti, cu caftan şi işlic de culoare verde şi roşie, şi cu şnururi aurii, pe cap cu cealma de blană neagră şi cu fundul roşu, purtând inscripţia „biv vel sluger Teodor, cumandir". Acest portret, copiat în culori pe o scândurică, a fost dăruit de un Gh. Miculescu din Severin, muzeului etnografic din Bucureşti, la 1871. Tudor este înfăţişat aci, ca tânăr, cam de vreo 33—38 ani, dar cu totul diferit şi la chip şi la port de portretul ce-l cunoaştem ca cel mai răspândit.

Tudor avea case la Cerneţi, — care se mai văd şi azi—, cu prăvălii; avea vii la Govora, afară de averea părintească în pământ, ce o moştenise dela părinţii săi în Vladimir, şi care reprezenta atunci suma de 12.350 lei vechi. Când a murit tatăl său, Ioan Ursu, la 1818, a rămas epitroapă pe toată averea muma lui Tudor, Ioana, căreia Tudor, ca bun fiu, îi lăsă ei să beneficieze de tot venitul averei, până la moarte.

La Cloşani Tudor mai avea o moară pe apă şi la Balta o cârciumă. La Baia făcuse o fântână, unde se întâlnea cu pandurii săi.

Mai sunt şi alte locuri care amintesc de eroul oltean. Astfel la Bobaiţa e şi azi crucea lui Trocan, locul unde Tudor a ucis pe căpitanul Trocan, vinovat că-l spiona la Greci. Pe câmpia Padeşului se vede o troiţă ridicata de oameni în amintirea acestor lupte. Aşa şi troiţa dela Târgovişte, care aminteşte omorul lui Tudor, la Puţul lui Geartoglu.

Haiducii lui Tudor veneau la Batoţi cu Micu în frunte, la Cornăţelu venea haiducul Fulga, la Dobra haiducul Stângă, la Căzăneşti haiducul Herea, la Şovarna haiducul Haita şi la Punghina vestitul Bujor; Busuioc venea până la Ruptura, iar la Oprişori, Muşcu. Cine ştie dacă nu venea pe acolo şi Iancu Jianu dela Romanaţi, prietenul lui Tudor, împreună cu Miereanu şi Codreanu?

www.dacoromanica.ro

REVOLUȚIA (IANUARIE—MAI 1821)

La moartea lui Alexandru Șuțu, în 19 Ianuarie 1821, Tudor Vladimirescu este chemat de Samurcaș la București, ca să se sfătuiască cu el asupra planurilor lui Ipsilanti. Socotind ei că acuma a sosit momentul ce așteptau —. Tudor pornește din București la 21 Ianuarie, spre Oltenia cu vre-o 40 de arnăuți. Intr'o zi de Vineri, 22 Ianuarie, pela asfințitul soarelui, parte din arnăuți tăbărâră pe maidanul din dreptul caselor lui Moangă, tocmai pe locul unde este astăzi statuia lui Tudor Vladimirescu în Târgul Jiu, și unde atunci era Isprăvnicia. Ispravnic era Dincă Oteteleșanu, dimpreună cu celălalt ispravnic, Iorgu Văcărescu.

Când Tudor sosi acolo, trase acasă la Vasile Moangă.

Tudor numește ca ispravnic la Mehedinți pe Barbu Viișoreanu și 'l trimite cu 20 albanezi, deși acesta primise ordin dela divan să lupte împotriva lui Tudor. Acesta, dimpreună cu Stefănică Bibescu, se întâlnesc cu Viișoreanu la mănăstirea Motru. Tudor scrie și ispravnicilor Oteteleșanu și Văcărescu, precum și serdarului Dinu Bâlteanu, ca să se întâlnească cu el mai târziu la Tismana.

Tudor însărcinează pe sameșul, Vasile Moangă, să strângă din Oltenia banii necesari pentru mișcare. Familia lui Moangă se ascunsese la Schitul Lainici. Pe slugerul Ioan Solomon, Tudor îl face ispravnic la Craiova; pe serdarul Diamandi, care la începnt nu-i era ostil. la Romanați; la Gorj pe fratele său, Papa, la Cerneți pe vistierul Crăiniceanu, iar la Râmnic pe alt prieten. Dumitrache Protopopescu din Severin, care era unul din intimii lui Tudor, îl însoțea peste tot, cu Stanciu Crăinicianu. Tudor dăduse o proclamație, care sosi la Târgu Jiu, la 22 Ianuarie. In această proclamație pentru Oltenia el chema sub arme „toată populațiunea oltenească", îndemnând-o să se înroleze, înarmându-se cu ce o putea, c'a sosit ceasul „să stârpim pe balaurii ce ne sug sângele, alegând însă pe boerii cei buni ai țărei și făcându-i capi și conducatori ai noștri".

Macedonschi și cu Iova erau atunci în fruntea arnăuților de partea lui Tudor, la un loc cu sameșul Vasile Moangă și Dumitru Gârbea, și cari și întăriseră Tismana.

Tudor strânge în grabă vreo 600 panduri, și pornind prin sate, numărul se înmulți. Când vedeau toți fâlfâind steagul cel albastru, strigau: Trăiască Domnul Tudor!

Tudor dela început avu în vedere ca să nu jignească Poarta, și trimise un arz-mahzar (jalbă) la Turci, unde arăta abuzurile domnilor străini, iar că el și cu mișcarea sa nu sunt deloc ostili Turciei, zicând: „pe acești dregători îi numim răi uneltitori și tirani ai noștri". Intr'altă proclamație către țară zicea că cu voia puternicei Impărății Otomane a luat armele în contra Grecilor și a boerilor pământeni conrupți și abuzivi, deosebind însă pe „boerii buni și patrioți", pe cari îi va lua alăturl de el.

www.dacoromanica.ro

In acest timp Divanul din Bucureşti, de acord cu căimăcămia, trimete potere să dea lupte cu pandurii lui Tudor. In Bucureşti însă cap al oştirei fiind Constantin Samurcaş, în secret lăsă să se înţeleagă că aceste lupte să nu fie serioase cu Tudor, şi astfel la Strehaia, Motru şi la Tismana, unde se deteră primele

Fig. 12. Pandurul lui Tudor Vladimirescu, dat de d. G. Olszewski.

ciocniri între oamenii guvernului şi pandurime, Solomon, Olimpie, Farmachi, Mihale şi Bozini, cari aveau potere şi arnăuţi contra lui Tudor, rămaseră învinşi.

Tudor intră apoi în Craiova. In acest timp oastea sa crescuse. Unii istorici spun că ar fi ajuns să aibe 5000, alţii 8000 de panduri, deosebit de câteva tunuri mărunte şi un tun de cele mari. In drum, Tudor se opreşte şi în Slatina. Aci trase la casa clucerului Vulturescu, de unde dicta proclamaţiuni şi trimetea la

www.dacoromanica.ro

Bucureşti condiţiuni de armistiţiu, şi anume: 1) să se aleagă Domn naţional, 2) să se organizeze o armată de 12.000 oameni, permanenţi; 3) să se fixeze impozitele ţărei pe 7 ani, ca să nu mai

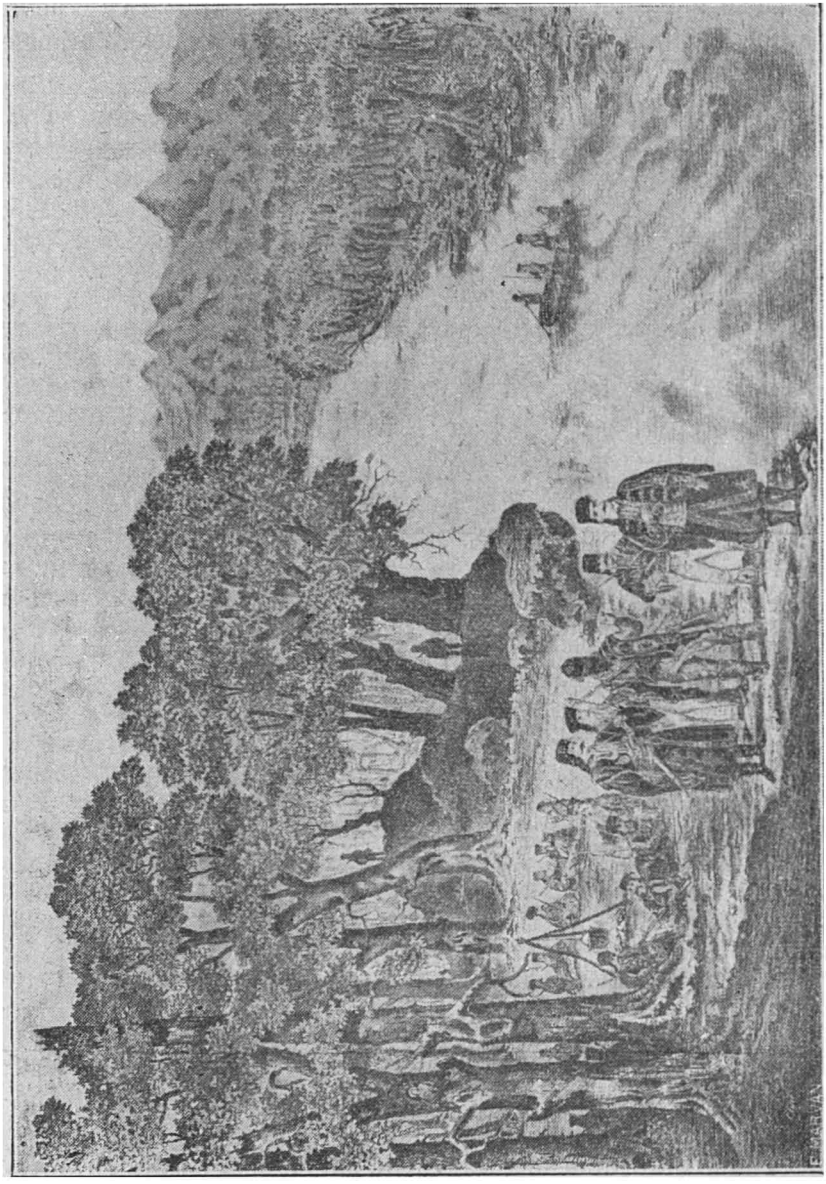

Fig. 13. — Iancu Jianu la Ulm.

varieze; 4) să se ierte birul pe 3 ani şi 5) să se numere de divan 500.000 lei pentru cheltuelile făcute şi ce le va mai face revoluţia, ca să se restabilească ordinea în ţară. Vulturescu, care iubea pe Tudor şi era din partidul lui, pe când acesta dicta pro-

www.dacoromanica.ro

clamaţiile, îi ia căciula de pe masă şi trece cu ea alături în odae, la nevastă, la cocoana Bica, şi îi zice să-i pună pe fundul din afară al căciulei postav alb. ca la un Domnitor. Aceasta coase la repezeală postavul, iar Vulturescu. reintrând în odae, îi dete căciula lui Tudor, zicându-i: „Să trăeşti, Măria Ta". Tudor surâse şi continuă dictatul proclamaţiei mai departe. Cine o fi fost acela care scria, probabil unul din secretarii săi, Dârzeanu, Cioranu ori Dumitrache Protopopescu logofătul de scaun din Severin. Petrache Poenaru grămăticul lui Tudor, însă nu era, pentrucă pe acesta l'a avut mai târziu. De faţă la această scenă era şi Iancu Jianu, care se sculă şi îi zise lui Vulturescu: „Bine ai făcut, Vulturescule".

In altă proclamaţie, care trebuia să vie la Bucureşti, Tudor zice: „Patria e tot poporul, iar nu o tagmă de privilegiaţi". Expresia acestei patrii în momentul acela, de fapt era doar el. Toate aceste proclamaţiuni şi scrisori sunt semnate cu numele de „Teodor", iar nu „Tudor".

Tudor în această acţiune a sa revoluţionară, cu oastea de panduri organizată de el, avea şi căpitani foarte iscusiţi. Iată numele lor: Enescu, Urdăreanu, Oarcă, Cuţoiu, Cioranu, Cacaleţeanu, care comanda tunarii, vestitul Vasile Crăpatu, pandur de o talie impozantă, Frunte-Lată, Barbu Urloiu, Ghelmegeanu, vestitul Trocan dela Mehedinţi, Cuşmă dela Batoţi, Ioan Creţiescu, Colţan, Boloboacă, Dinu, şi Chiriac Popescu, care comanda garda de pază. Apoi avea şi ispravnici rânduiţi de el: la Târgovişte Dumitrache Drugănescu; apoi stolnicul Tufeanu; la Teleorman Marin Butculescu; la Vâlcea, Serdarul Pârvu; la Mehedinţi polcovnicul Vasile Ghelmegeanu şi mai târziu stolnicul Gigârtu. Mai apoi la Mehedinţi Costache Ralet şi logofăt de scaun iarăşi Dumitrache Protopopescu, iar sameş Poroïneanu. La Târgu-Jiu Vasile Moangă şi mai pe urmă Barbu Viişoreanu, care trecu la Mehedinţi. Apoi mai fuseseră ispravnici de Gorj, Dincă Oteteleşanu şi căminarul Iorgu Văcărescu, Dinu Bălteanu şi medelnicerul Constantin Măldărescu.

In Bucureşti Tudor după ce va fi intrat, lucru despre care vom vorbi imediat, cunoscu şi pe vestitul Gheorghe Lazăr, pe care pandurii săi îl numeau „Neamţu" pentrucă venise de peste munţi şi care vorbind despre revoluţia dela 1821, zice „după această revoluţie şi prăpădenie oare judeca-vor boerii ţărei dreptăţile săracilor mai bine de cum mai înainte?! vai de Ţara Românească". Gheorghe Lazăr trecuse munţii, care atunci ne erau hotar şi venise în Muntenia în 1816, cu un avânt grozav pentru a răspândi în Valachia cultura din occident şi graiul nostru strămoşesc. El a lucrat prin scris după cum Tudor a lucrat prin sabie. Ei au avut o comunitate de sentimente şi aceiaş ţintă politică. Intre dânsul şi Tudor s'a strâns prietenie şi ei deveniseră figurile cele mai reprezentative ale redeşteptărei noastre naţionale. Şcolarii lui Lazăr aveau în frunte pe Eliade Rădulescu şi răspândeau convingerile dascălilor mari. Gheorghe Lazăr scria

www.dacoromanica.ro

manuale de matematică, trigonometrie, geografie şi astronomie şi răspândea cultură de pe catedra dela Sf-ta Sava. Apoi când se îmbolnăvi, trecu în casa generalului Tell. Tudor Viadimirescu deşi pandur, obişnuit a mânui securea, moaca oltenească şi pistoalele, se luă însă după Lazăr şi-şi organiză şi el un mic minister intelectual. Işi introduse în cancelaria lui domnească pe vestitul Petrache Poenaru, episcopul Ilarion şi Geani Orăşanu iar ca cronicari avea pe Dârzeanu, Cioranu, Chiriac Popescu şi Isvoranu, care erau şi cronicari dar şi căpitani.—Un alt cronicar mai era şi Iordache Oteteleşanu, care zice că Petrache Poenaru nu avea decât 20 ani când intră în cancelaria lui Tudor, ajungând foarte apreciat de panduri pentru frumuseţea limbei şi a stilului cum vorbea şi scria.—Petrache Poenaru îşi desbrăcă giubeaua şi-şi lasă la uşe papucii boereşti şi-şi puse pe umeri cum zice atât de frumos Odobescu, minteanul oltenesc, iar în picioare, poturi şi iminei şi cu căciula de hârşie neagră, pe urechi, ca şi patronul său dela Vladimir, intră pe pragul iatacului pandurului ca să devie secretarul său intim şi să-i aşterne pe hârtie frumuseţile proclamaţiilor sale când i le dicta. — Pe acest Petrache Poenaru, Tudor îl desemnase dimpreună cu stolnicul Geani Orăşanu şi Episcopul Ilarion ca să plece la congresul dela Leibach, uude urma să se dispună şi de soarta ţărilor române. Aceasta trebuia să fie la 14 Mai 1821, când Tudor se prepara să plece din Bucureşti. Aceşti trei plenipotenţiari trebuiau să prezinte congresului, un protest, contra eteriştilor şi apărarea cauzei noastre naţionale. Probabil este însă că ei n'au ajuns, fie din cauza întâmplărei uciderei lui Tudor, fie din alte cauze neprevăzute, pentrucă nu avem nici o urmă cum că ei ar fi ajuns la Leibach. Petrache Poenaru, care era în măsură cel mai bine ca să dea relaţiuni despre acest voiaj al său, nu pomeneşte un cuvânt măcar, nici în discursul său de recepţie la Academia Română, când el a fost primit ca membru şi nici istoricul Aricescu, în relaţiile sale nu zice ceva. Dârzeanu era însărcinat cu întreaga corespondenţă peste Oltenia. Tudor mai avea ca scrib şi pe pitarul Teodorache, om de casă la logofătul şi mare vistier, Alexandru Filipescu-Vulpe, protectorul şi aliatul lui Tudor, boer de frunte din Bucureşti şi inima partidului naţional din acea epocă.— Eliade Rădulescu însă zice că Episcopul Ilarion ar fi fost capul intelectual al mişcărei. El avea grămătic pe Nicolae Popescu din Muşeteşti. Episcopul Ilarion cunoştea şi limba franceză şi tălmăcea în această limbă corespondenţa lui Tudor pentru Rusia, iar alţi tălmaci le tălmăcea pe turceşte pentru otomani.

Tudor şi-a constituit o cancelarie cu oameni de carte pentru nevoile corespondenţei sale politice şi redactarea manifestelor şi diferitelor sale ordine.

Despre această cancelarie a lui, consulul prusian afirmă (doc. Hurmuzache, X pag. 109) că„ il se fait suivre (adică Tudor) par une chancellerie organisée". Peste Olt cât a stat Tudor, avea ca secretar, afară de ceilalţi, pe unul Chinopsi, grămătic la Isprăvni-

www.dacoromanica.ro

catul de Gorj, iar ca scriitori pe Ioniţă Creţescu (Ortopan), Ghiţă Aurel, pe logofătul Dumitrache Protopopescu, de care vorbirăm mai sus şi pe logofătul Dinu Bâldea, care mai târziu s'a înrolat în oastea sa. Translatorul său turc, pe care l'a adus şi la Bucureşti, se numea Martinac Bohor [1]). După nume se vede a fi fost de origină armean, pe care apoi îl instală la Cernica şi pe care Tudor îl introduce la Cotroceni şi în casa lui Filipescu-Vulpe şi îl întrebuinţează în corespondenţa turcească cu Poarta şi Paşii dela Dunăre. – La Paşii din Silistra mai mergeau pitarul Ioniţă Jaianu şi stolnicul Constantin Borănescu iar în Moldova Antohi Sion, iar pela Braşov Hristache Băjescu, pela Belgrad unul Dragobete din Mehedinţi probabil de origină slav şi el.

Proclamaţiile sale, Tudor le răspândea şi prin viu grai, punând să i le citească scribii pela răspântiile drumurilor, în Oltenia avea în acest sens pe Ioniţă Creţescu Ortopanul, iar când a ajuns în Bucureşti, le-o fi citit însuşi căpitanii săi. Sfârşitul cititului proclamaţiilor era acompaniat de cântările preoţilor care urmau convoiul şi de descărcături de pistoale. Tipografii pentru tipăritul proclamaţiilor la Bucureşti, era una la slugerul Dumitrache Topliceanu din famllia boerească a Toplicenilor, despre care vorbeşte şi N. Iorga în lucrarea d-sale „Domnul Tudor din Vladimir". Alte tipografii mai erau şi la Cişmeaua Mavrogheni, unde era una privilegiată. Ipsilanti, proclamaţiile sale şi le tipărea pela Iaşi.

INTRAREA LUI TUDOR VLADIMIRESCU IN BUCUREŞTI

Tudor Vladimirescu în acţiunea sa, înconjurat de prieteni, de inamici, dar mai periculos decât toate şi de câţiva prieteni trădători, a avut de luptat, până ce să poată ridica steagul revoluţiei şi să vie în Bucureşti. Astfel, printre prietenii cari i-au adus neajunsuri, a fost unul Ghiţă, poreclit Răescu, poate fiindcă era rău, din neamul Gornovicenilor, pe care Tudor îl pedepsi, dar îl şi iertă; altul fu vestitul Trocan, care toate ce auzea dela Tudor se ducea şi le spunea Grecilor. Altul fu unul Nicolicescu.

Inainte de a veni la Bucureşti, principala aşezare o avea Tudor la Cerneţi, unde frecventa mai des pe vărul său Ioniţă Burileanu şi pe prietenii săi cei buni, Gărdăreanu şi Miculescu. Când luptele se înteseau între dânsul şi Greci, răsufla la Tismana, unde găsea adăpost la călugării de acolo şi, ca să dispară cu totul ca într'o ascunzătoare, se urca în munte şi se adăpostea sau la Mănăstirea Cioclovina din vale, zidită de Stanca Glogoveanca, sau la Mănăstirea Cioclovina din deal, zidită de Petre Obedeanu. Acolo în pădurile stufoase trăgea de multe ori la un ţăran, credincios prieten al lui, Pan Chiriţescu din cătunul Topeştii, unde Tudor fie la dânsul, fie la Gărdăreanu la Cerneţi, se plimba mereu prin camere cu mâinile la spate, fără să zică un cuvânt, astfel că de multe ori îl întreba şi Gărdăreanu şi Chiriţescu: ce are de e tot

1) Vezi şi în Thudor Vladimirescu, de E. Vârtosu.

www.dacoromanica.ro

pe gânduri? El le răspundea: „Trăi-voi oare să scap ţara din ghiarele străinilor?". Tot acest Chiriţescu zice că l-a văzut pe Tudor odată gol la piept şi „ce minune!: pe capul pieptului avea o urmă roşie în forma unei săbii; se vede o prorocire din naştere".

De multe ori Tudor se sfătuia cu Gârbea, cu Creţescu şi cu Orleanu asupra mijloacelor de salvare a ţărei—. La Cloşani şi la Baia de Aramă se mai sfătuia cu Ioan Talaman şi cu Ioan Iosan cari, în simplicitatea lor rustică, îl întrebau: „Dece nu te însori, boerule, să te statorniceşti aci la noi, căci vezi ce mult te iubim". Tudor le răspundea însă: „Eu, Talamane, nu-s făcut nici pentru avere, nici pentru muere, nici pentru vre-o pleaşca oarecare, ci's făcut pentru altceva". Dintre toţi însă mai la dragoste, Tudor avea pe Gârbea, Creţescu şi Radu Miu, cari i-au şi strâns primii plăeşi, vânători şi pânduri. Dintre confidenţii lui Tudor, cel mai întâi în sufletul lui era Dumitru Gârbea. Acesta îşi avea gospodăria în satul Gârbovăţul de Jos (obârşia familiei Gârboviceanu); el era originar din Piatra Albă, de deasupra Cerneţului. Tudor l'a avut tovarăş pe Gârbea pe când era administrator la moşiile Glogoveanului; cu el începu primele atacuri în contra fanarioţilor de prin Oltenia. Când Tudor pela 1820 veni în Bucureşti, lăsă pe Gârbea la vătăşia dela Cloşani, să prepare pandurimea. Inainte de moartea lui Şuţu în Bucureşti, Tudor prima scrisoare de răscoală o trimese tot lui Gârbea, prin prietenul său I. Drăgulici, unde-i zicea să fie gata, căci în câteva zile va sosi acolo „pentru treaba ştiută". In acest timp casele din Cerneţi i le păzea Ioniţă Mâlcu şi Stoenescu din Baia de Aramă. Tudor petrecu în Bucureşti mai toată iarna anului 1820, până ce muri Vodă Şuţu. Când a fost un complot contra acestuia în casa Băleanului, atunci cele două partizi, partida naţională cu boerii patrioţi îşi dădu mâna cu partida fanariotă, unde erau câţiva boeri eterişti, jurând însă moartea lui Şuţu, când fu faţă şi căpitanul Iordache, care fusese desemnat ca să-l ucidă pe vodă la trecerea sa, din palat, la divan—.Când fu momentul însă ca Iordache Olimpiotul să descarce pistolul, el mărturiseşte confraţilor săi că la vederea Domnitorului, îi căzu mâna de pe pistol şi în loc de a-l descărca, făcu onorul.—Se zice însă că Vodă Şuţu ar fi murit otrăvit de doctorul Depalte, caimacamul Craiovei. Totul era decis ca Tudor să se răscoale cu pandurimea de peste Olt, iar eteriştii să treacă Dunărea, aşa că teatrul de operaţiuni al eteriei se decisese să fie înspre Ismail. Chiar Tudor jură în acest sens în biserica Sft. Sava, dar mai pe urmă totul ieşi altfel. In Ianuarie 1821 Tudor pleacă din Bucureşti şi se îndreaptă spre Cloşani, Hurez, Târgu Jiu şi Tismana. Prietenul său Gârbea îl aştepta cu pandurii adunaţi la Padeş, pe valea Motrului, un platou bun de concentrare. De aci Tudor trimete prima sa proclamaţie revoluţionară, prin care îndeamnă populaţia să ia armele, furcile şi lăncile, căci destul s'a supt sângele poporului şi lacrimile nu s'au mai uscat. La glasul lui se strâng plăeşii, vânătorii şi pandurii din dealurile Mehedinţului şi pornesc dela Cheia Motrului spre

www.dacoromanica.ro

Glogrena şi spre Ciovârnăşani, pe valea Coşuştei. Intre Sişeşti şi Ciovârnăşani se produce chiar prima ciocnire între pandurimea lui Tudor şi între arnăuţii stăpânirei, pe cari Tudor îi birueşte şi mulţi dintre dânşii trec în rândurile pandurilor, şi la Corcova se formează mare tabără. Aci tabăra a fost binecuvântată de protoereul Judeţului, Şontea.[1]) Apoi pandurimea porneşte spre Strehaia, şi numărul lor se măreşte dela 600 la vre-o 2.000 când ajung pe valea Hreşniţei şi la Dumbrava de câmp. Altă pandurime venea dela Gorj şi dela Ţânţărenii din Dolj, şi cu toţii trebuiau să se strângă în comuna istorică dela Coţofeni, unde acum două veacuri, Aga Mihai Coţofeanul strângea oastea şi pe patrioţii de atunci, ca să întroneze pe Matei Aga din Brâncoveni şi să scape ţara de grecizaţii domni, Iliaşi şi Tomşa. Astfel Tudor devine un fel de ispravnic peste cele cinci judeţe ale Olteniei, ca un fel de Ban din alte timpuri. El pune să se întărească mănăstirile Strehaia, Gura Motrului, Ţânţăreni, Hurezul, Tismana şi Cioclovinele ca nişte adevărate cetăţi cu retranşamente. Pe Gârbea l'a pus chiar comandant la Hurez, în caz de retragere în munţi. Acest Gârbea însă sfârşeşte prin a fi prins de Turci şi spânzurat la Vidin, în timp ce neamul său rămase la Cerneţi.

In Oltenia lupte mai de seamă se deteră la Strehaia, la Motru şi la Tismana, când oastea stăpânirei cu Solomon, Olimpie, Farmachi, Diamandi, Mihali şi Bozini fură bătute de pandurime. Nu-i mai puţin adevărat că ei chiar primiseră ordin dela capul oştirei din Bucureşti, C. Samurcaş, care era prieten cu Tudor, să nu dea tocmai luptă încordată. Şi astfel, după ce Tudor ieşi din Craiova cu cei 5.000 de panduri, 7 tunuri, dintre care unul de calibru mare, se îndreptă spre Bucureşti, având în drum pe ici-colo câteva mici lupte. Astfel, când intră în judeţul Olt, la moşia Vultureştii, a prietenului său serdarul Vulturescu, fu o mică luptă, unde căzu vitejeşte chiar proprietarul moşiei, prietenul lui Tudor, serdarul Vulturescu. Apoi de aci Tudor se îndreptă prin Piteşti spre Bucureşti.

La apropierea lui Tudor de Bucureşti, boerii începură a se înfricoşa. El mai dete proclamaţia, în care spunea că „Patria nu e numai o tagmă de privilegiaţi, ci este tot poporul, şi că în acest moment el, Tudor, este expresia acestei patrii obidite". In acest drum spre Bucureşti, cu o oaste destul de numeroasă, negreşit că pandurimea a făcut pe alocurea ceva abuzuri. Tudor însă este sever şi pedepseşte; astfel, pe doui căpitani ai săi, Iova şi Enciu, îi ucide.

Mare parte din boeri, speriaţi de această mişcare a lui Tudor, pleacă din Bucureşti Aceştia fură Banul Grigore Ghica, Banul Barbu Văcărescu, Logofătul Ştefan Bellu şi Vistierul Ioan Manu. La câteva zile plecară şi consulii Rusiei şi Austriei şi Vornicul Grigore Filipescu, Iordache Filipescu, Alecu Ghica şi hatmanul N. Mavru, cari trecură la Braşov. Pe de altă parte boerii caimacami ai ţărei, în 4 Februarie 1821, crezând că Rusia trebuia să

1 Srrăbunicul d lui P. Gârboviceanu de azi.

www.dacoromanica.ro

sprijinească mişcarea aceasta, scriu consulului Pini, cerând ajutor. Această adresă este semnată de 39 de boeri şi clerici: Mitropolitul Dionisie, Galaction al Râmnicului, Gherasim al Buzăului,

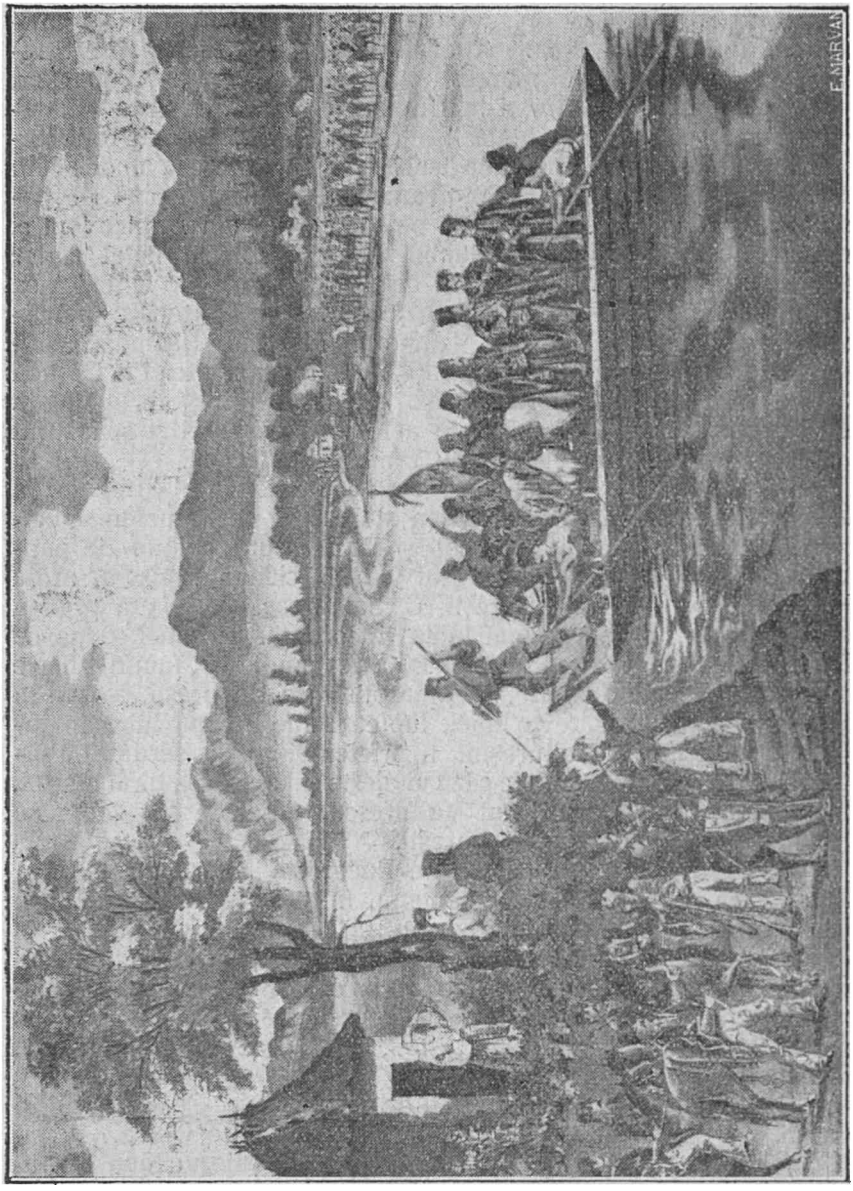

Fig. 14. Trecerea Oltului de către Tudor; în luntre, Macedonschi, Tudor, Cioranu, şi Hagi Proḑan, din colecţiunea d. G. Olszewski.

Ilarion al Argeşului, apoi: Grigore Băleanu, Costache Samurcaş, Gheorghe Slătineanu, Gheorghe Filipescu, Teodor Văcărescu, Alexandru Ghica, Nicolae Văcărescu, Constantin Golescu, Iancu Văcărescu, Costache Rasti, Dimitrie Hrisosceleu, Manoil Băleanu,

www.dacoromanica.ro

Iancu Fălcoianu, Nicolae Mavru, Nicolae Cornescu, Nicolae Ghica, Nicoliță Filipescu, Mihai Ghica, Gheorghe Florescu, Costache Cornescu, Alexandru Vilara, Costache Cantacuzin, Manoil Florescu, Alexandru Ghica, Dimitrie Ghica, Ioan Cocorăscu, Alexandru Filipescu, Costache Ghica, I. Golescu, I. Ghica, Ioan Filipescu, Ioan Ralet, Nicolae Bălăceanu și Grigore Obedeanu.

Tudor apropiindu-se de București își va fi reamintit cum fusese chemat aci de amicul și protectorul său Samurcaș, și cum pornise în 22 Ianuarie 1821 în Oltenia, ca să strângă pandurimea. Atunci, numai cu 40 de inși la început, apoi 600, apoi 2000 la Tismana și la Motru, apoi 5000 în Craiova, și acuma iată-l în fruntea a 8000 de panduri, cu 500 de călăreți și cu 7 tunuri, ca un adevărat Domnitor. Asupra datei intrării lui Tudor Vladimirescu în București istoricii n'au fost toți de acord. Ultimele însă scrisori ale lui Tudor și ultimele calcule ale drumului său din Oltenia până aci, au fixat data, după cum foarte bine stabilește D-l Emil Vîrtosu. [1]) Astfel Tudor Vladimirescu la 16 Martie 1821 este la Bolintin, ocupând și Ciorogârla; la 17 Martie Tudor este între Ciorogârla și Cotroceni, când el are întrevedere la Cotroceni cu Episcopul Ilarion și cu Alexandru Filipescu-Vulpe, prietenii săi; la 18 Martie era tot la Cotroceni, pe când boerii cereau intervenția Rusiei și Rusia a răspuns că nu aprobă mișcarea lui Tudor. La 20 Martie Tudor răspunde vistierului Alexandru Filipescu-Vulpe că nu se impresionează deloc de răspunsul Rusiei, și tot în această scrisoare din 20 Martie, Tudor înștiințează pe boeri că va intra în București în ziua de 21 Martie 1821, trimețând chiar în disdedimineața lui 21 un curier cu o altă scrisoare la Filipescu-Vulpe, prin care-i arăta că să pue tavalul să strige, ca toate prăvăliile și hanurile să fie închise până la 8 ceasuri din zi. Pe de altă parte cerea să i se pună la dispoziție Mitropolia, Sft. Spiridon, Mănăstirea Radu Vodă, Hanul Manuc de lângă Curtea Veche, Cișmeaua Filaret, casele Zoiței Brâncoveanu din Bibescu Vodă, casele serdarului Marcu din Podul Beilicului, casele Linei Crețuleasca și casele Fălcoiencei de sub Mitropolie, unde se vor așeza cvartiruri pentru panduri, căci pela ceasurile 2 din zi el va intra în București. Prefect de poliție (aga) al orașului era Bimbașa Sava. Astfel, dela 16 Martie, de când Tudor a intrat în Bolintin, până la 21 Martie, când a intrat în București, au urmat negocieri între dânsul și boerii caimacami.

Intrarea lui Tudor Vladimirescu în București a fost plină de fast și foarte impozantă. A avut pentru dânsul și o zi frumoasă de primăvară, cu soare. Analiștii străini ca Laurançon și Raybaud în memoriile lor descriu astfel intrarea lui Tudor în capitală: Tudor era călare pe un cal falnic, cu pistoale la brâu și la coburii calului, și ținea în mână o pâine, ca semn de îmbelșugare. El la început s'a îndreptat spre Podul Beilicului, ca să meargă la Mănăstirea lui Radu Vodă, dar podul peste Dâmbo-

1) In lucrarea sa asupra corespondenței lui Tudor Vladimirescu.

www.dacoromanica.ro

viţa era stricat de Sava trădătorul şi oportunistul, care oscila când spre Tudor, când spre Ipsilanti. Atunci Tudor se îndreptă spre Curtea veche. La dreapta lui era un preot, care ţinea crucea, poate însuşi Ilarion al Argeşului, iar în stânga sa, Macedonschi. După Tudor venea un căpitan de panduri, care purta steagul cel albastru. Veneau apoi pandurii înalţi şi impunători, urmaţi de un corp de albanezi călări, comandaţi de Farmachi. Această defilare impozantă a avut loc între orele 12 şi 2 amiazi. In vreme ce Tudor se îndreptă spre palatul dela Curtea veche, al Brâncoveanului, arnăuţii lui Sava, la vederea pandurilor, descărcară la toate răspântiile oraşului, puştile, în semn că Tudor a intrat în Bucureşti. Pela ceasurile 3, căpitanii săi, alături cu preoţii străbătură oraşul şi pela răspântii citiră proclamaţiunea lui Tudor, asigurând liniştea şi libertatea. Seara Tudor vizită pe spătarul Băleanu şi pe negustorul lipscan, Gugiu. Pe la 8 ceasuri seara Tudor primi pe boeri şi pe Mitropolit, cari veniră să i se închine. Tudor recomandă boerilor să-i dea tot concursul pentru binele poporului, asigurându-i de linişte în oraş. Pentru acest scóp puse şi sentinele pe la bariere. Se sfătui cu episcopul Ilarion şi cu boerii partizani lui, în sensul că recunoaşte guvernul provizoriu, însă el să fie capul puterei executive. El îşi alese cvartirul său general în casele Brâncoveanului din Piaţa Bibescu-Vodă, iar căpitanii sai la cvartirurile arătate mai sus.

Iată deci Bucureştii între două focuri revoluţionare: Tudor Vladimirescu în palatul dela Curtea Veche, iar Ipsilanti cu eteriştii, lui la Colentina, în palatul Ghiculeştilor.

Sosise ceasul ca partidul naţional să renască, să se regăsească, spre a se reînnoda firul rupt în mod brutal de epoca domniilor fanariote, or să piară pentru totdeauna. Scânteia patriotismului însă nu se stinsese se vede, deşi focul părea că rămăsese sub spuzeală 100 şi mai bine de ani. In jurul lui Tudor Vladimirescu ca prin farmec se strâng iarăşi din descendenţii vechilor naţionalişti dela 1611—1716, şi partidul naţional se reînfiinţează. Olteanul nostru a avut marele merit de a li redeşteptat în sufletul celor mai multe dintre aceste familii aceea ce părea amorţit.

In 23 Martie, 59 de boeri, cu Mitropolit şi cler în frunte, dau o carte de adeverire lui Tudor, prin care afirmă că mişcarea sa „nu este dăunătoare ţărei, ci din contra, este folositoare, el voind binele patriei şi apărarea drepturilor şi libertăţilor publice", şi că dânşii îl vor urma în toate împrejurările. Această carte de adeverire este semnată de: Grigore Brâncoveanu, Istrate Creţulescu, Grigore Băleanu, Nicolae şi Costache Golescu, Fotache Ştirbei, Scarlat Grădişteanu, Alexandru Filipescu-Vulpe, dela care a şi rămas o intensă corespondenţă între el şi Tudor, Barbu Văcărescu, Mihalache Cornescu, Scarlat Fălcoianu, Stefan Bălăceanu, Bănică Bălăceanu, Costache Greceanu, M Greceanu, Gh. Tufeanu, I. Jianu, Iordache Ştirbei, Grigore Ghica, Grigore şi Mihăiţă Filipescu, Iacovache Rizu (grec de origină), Gheorghe

www.dacoromanica.ro

Lehliu, Filip Lench, Alexandru Vilara (grec de origină), Nicolae Văcărescu, Dionisie Fotino (cronicaru), Alexandru Nenciulescu, Scarlat Câmpineanu, Costache Ralet, Drugănescu, Stefan Bojoreanu, Preda Săulescu. Alături de aceştia mai erau semnaţi şi reprezentanţi din popor ca: Panţică Velcea, Ioan Lăceanu, Nanoianu, Ioan Clinceanu, Nicolae Serdaru, înfrăţire deci a claselor sociale, început de partid politic democratic, cu vechile tendinţe ale partidului naţional dela 1611—1716.

Dintre familiile olteneşti care au fost de partea lui Tudor şi pentru care el dăduse recomandaţiuni ca să nu fie supărate întru nimic şi dela nimeni să nu aibă vre-un neajuns, au fost: Moangă, Bibescu, Vulturescu, Poroineanu, Bălcescu, Romanescu, Bălteanu, Coceaş, Cocoş, Gârbea, Glogoveanu, Oteteleşanu, Gigârtu, Ghelmegeanu, Gărdăreanu şi Poenaru.

La 25 Martie, Ipsilanti se găsea în Bucureşti. Atunci căpitanii Sava şi Iordache trecură de partea lui, iar grecii din Bucureşti îi făcură demonstraţiuni de dragoste, în cap cu C. Aristia, care mai târziu trebuia să devie dascălul din renaşterea noastră naţională. Trupele lui Tudor, în afară de pandurime, mai coprindeau şi străini, sârbi, bulgari şi arnăuţi, cari aveau mai mult scop de a prăda. De aceea Tudor elaboră un fel de condică de legi penale, cu 14 articole, prin care pedepsea cu moarte pe trădători, jăfuitori şi uneltitori în contra ordinei şi siguranţei statului.

Analiştii străini ca Laurançon şi Raab spun că atunci au fost o sumă de prădări, ca în orişicare ocupaţiune. Multe case avute au fost jefuite, fie de eteriştii lui Ipsilanti, fie de pandurime. Astfel, lucruri preţioase: şaluri scumpe, turceşti, argintării şi scule se vindeau pe preţuri de nimic. Tudor însă nu tolera aceste jafuri, iar pe vinovaţi îi condamna la moarte prin spânzurătoare. A fost atât de sever Tudor, încât a ucis chiar şi pe unul din căpitanii săi credincioşi, Urdăreanu, din care cauză a început murmure printre pandurime. Iată o problemă pe care el şi-o pusese: dacă trebuia să tolereze nelegiuirile ca să-şi păstreze popularitatea, sau să lovească în partizani, cu preţul chiar al pierderei popularităţei sale. Tudor alese calea aceasta din urmă, cum îi poruncia dreptatea şi cinstea firei sale, deşi prin aceasta el îşi săpă groapa.

Cum am văzut, teatrul de operaţii al eteriştilor, cu Ipsilanti în frunte, ar fi trebuit să se petreacă peste Dunăre; el a rămas însă aici. Ipsilanti nu-şi ţine angajamentele faţă de Tudor, ci din contra, eteriştii continuă a prăda ţara, în vreme ce Mitropolitul dela Filipopol asigura pe Ipsilanti că-i va da 15.000 de bulgari. Văzând purtarea eteriştilor, Tudor face cunoscut la Paşii dela Silistra, Brăila, Giurgiu şi Vidin, cât şi la Constantinopol, că poporul român nu s'a răsculat contra Turciei, ci contra spoliaţiunei greceşti, expunând toate jafurile şi mizeria ce domnea în ţară. Trei comisari turci vin în Bucureşti, ca să se asigure de veracitatea arătărei lui Tudor; ei se conving de adevăr şi

www.dacoromanica.ro

se întorc la Silistra, fixând pe Tudor comandant al trupelor românești, care să curețe țara de zavergii și eterişti. Atunci Ipsilanti hotărăşte retragerea sa și pleacă spre Târgoviște și Pitești, Sava rămânând în București spre a supraveghea mișcările lui Tudor. In acest timp Chehaia-Bei sosise la Afumați, pe când Iusuf-Paşa înaintă spre Galați. Ispravnicul de Teleorman, Marin Butculescu, chiar înștiințează pe marele vistier Alexandru Filipescu, la 10 Aprilie 1821, despre intrarea turcilor prin Ruși-de-Vede. Mihaloglu aduce la cunoștința lui Tudor trecerea turcilor prin țară. Atunci au loc mai multe lupte între turci și greci, înainte de plecarea lui Ipsilanti, lupte în care se distinseră ofițeri greci ca Anastasie Caracola, Hristea Vrana, Panaiot Zuria și Nicolae Sclavuna; comandantul turcilor era Cara Ahmet-Efendi. Bimbaşa Sava, văzând că se încinge lupta cu turcii, părăseşte și el Bucureştii, ducându-se la Târgoviște la Ipsilanti.

In timpul acesta între Tudor și Poartă se întinsese o întreagă corespondență, prin care el arăta mereu că răscoala sa n'a fost ostilă nici un moment Turciei, ci din contra, cerea dela Turcia sprijin pentru redobândirea drepturilor naționale. Aceste plângeri și acuzări fiind aflate de Ipsilanti, au adus pieirea lui Tudor.

Văzând intrarea turcilor în țară și nevoind să facă teatrul de operații și de lupte în patria sa, Tudor hotărăşte să plece și el din Capitală pela Bolintin, spre Pitești. El mai rămăsese cu 2.000 de panduri, cu 500 de călăreți și cu cele 7 tunuri în București. Această retragere a fost o mare greşală, căci el față de turci nu avea aceiaș situație ca Ipsilanti, pentru a părăsi capitala; din contra, el era în legături bune cu turcii și ei nu-i purtau nici o ură, aşa că la toate luptele ce s'au dat între eterişti și turci, el putea să rămâe simplu spectator.

Astfel, între 16 și 19 Mai, Tudor pleacă din București. El a guvernat deci, din cele 5 luni de când a început revoluția sa, două luni numai, în București, cu putere suverană.

PLECAREA LUI TUDOR DIN BUCUREŞTI

Prodan și cu Macedonschi se unira să predea pe Tudor lui Olimpiotul, pentrucă aflară despre corespondența acestuia cu turcii, unde se vorbea contra eteriei și contra grecilor. Pe de altă parte începuse și murmurele pandurilor contra lui Tudor, de când ucisese pe căpitanul Urdăreanu, ba voise chiar să pedepsească la fel și pe căpitanul Enescu, pe care îl iertă însă la rugăciunile lui Cacaleteanu și Cioranu. Cu toate că Tudor îngropase pe Urdăreanu cu toate onorurile militare, însă dragostea pandurilor pentru dânsul scăzuse simțitor, fie din cauza pedepselor severe ce el aplicase în București, când ei prădau și jefuiau, fie din cauza acestor pedepse capitale.

Tudor ajunge la Goleşti și aci găseşte pe Iordache Olimpiotul și pe Farmachi cu arnăuțime. Aceştia se prefac că-l primesc cu amiciție și onoruri cuvenite, închinându-și steagurile și ospă-

www.dacoromanica.ro

tându-se împreună. Dela Goleşti Tudor fu convins a porni spre Târgovişte, după vorba lui Olimpie, că 'l aşteaptă Ipsilanti spre a fixa planul de campanie.

TRĂDAREA ŞI OMORUL

La Goleşti ajunse Tudor, plecat din Bucureşti, cu cei 2.000 de panduri şi cu cele 7 tunuri. Luând-o spre Piteşti se aşează în casa istorică a Goleştilor, unde de multe ori s'au refugiat patrioţii ţărei în luptă cu fanarioţii. — Tot astfel şi la 1716, când revoluţionarii olteni au detronat pe primul principe fanariot, tot la vieroşul Golescului s'a dat o luptă în care a căzut voiniceşte şi clucerul Grigorie Tigveanu, străbunul Brătienilor dinspre mumă. Casa Goleştilor era ca o cetate, în care nu putea uşor pătrunde vrăjmaşul decât după un asediu în regulă; subteran, era o galerie secretă care lega malul Argeşului cu ograda Goleştilor pe o distanţă de vre-o 800 de metri. Din cauza cutremurului cel mare însă dela 1831, când s'a dărâmat etajul de sus al caselor şi cula dela poartă, galeria s'a astupat. Ea era adâncă la 7 metri sub pământ. Când Tudor ajunse acolo, el fuse înconjurat de Lipcanii lui Ipsilanti.

Ipsilanti şedea la Târgovişte şi topea învelişul mitropoliei, pentru a face gloanţe. El acolo avea comandant al oştirei sale pe Caravia. Olimpie porneşte cu 30 de călăreţi spre Goleşti, ca să se întâlnească cu Tudor. Aci are loc convorbirea între Tudor şi el, când Olimpie îi aduce aminte lui Tudor şi-l mustră că dece a ţinut corespondenţă secretă cu turcii, acuzând pe greci. Tudor nu tăgăduieşte faptul, adăogând că şi secretarul consulatului austriac, Udrischi, l'a sprijinit la toate acestea. Ii mai spune grecul că Ipsilanti e foarte supărat pe el, şi că ar trebui să meargă la Târgovişte ca să se explice personal cu acesta.

Inainte de a pleca, Tudor strânge pe toţi capitanii săi la sfat. Toţi fură de acord că Tudor să se ducă. In afară că dragostea pentru şef din partea pandurilor se cam răcise, era încă proaspătă în inima lor, uciderea lui Urdăreanu. Deşi Tudor căută să repare prin onorurile ce le aduse acestuia la înmormântare, însă pandurii tot murmurau, şi astfel, din cauza indiferenţei lor, ei lăsară pe Tudor să plece.

Când Tudor văzu că suita lui Olimpie ridică şi tunurile din tabăra sa, atunci înţelese că steaua lui a început să apună. Inainte de a se despărţi, se îndreptă către tovarăşii săi şi le zise: «Sufletul meu presimte rău care, de se va întâmpla, sângele meu să cadă asupra copiilor voştri». De altfel Tudor chiar din primul ceas, când el se puse în fruntea revoluţiei, înţelesese că zilele lui sunt numărate. Vorbind cu prietenii săi Gărdăreanu, Burilean u, Cioranu şi Cacaleţeanu, de multe ori le spunea: „Din ceasul în care eu m'am ridicat în fruntea pandurilor, ca să mântuesc patria şi neamul meu, ştiu că m'am îmbrăcat cu haina morţei". In momentul despărţirei de prietenii săi, el se îndreptă către co-

www.dacoromanica.ro

mandantul tunarilor săi, Cacaleţeanu, şi-i zise: „Păstrează tu această sabie şi acest inel ce-l am dela părinţii mei; mi le vei înapoia, vrând Dumnezeu să mai trăesc; iar de nu ne vom mai întâlni, păstrează-le ca semn de prieteşug". Sabia a avut-o strănepotul lui Cacaleţeanu, d-l avocat Const. G. Caleţeanu din Craiova, din a cărui casă a fost furată, cu alte obiecte, de trupele germane, în 1916. Inelul lui Tudor, reprezentând pe o piatră de matostat verde sacerdotele şi ostaşul, îl are încă şi astăzi tot d-l avocat Caleţeanu.

Şi astfel Tudor Vladimirescu, urcat într'o căruţă de poştă, cu aghiotantul lui Ipsilanti, urmat de alţi trei cu câte doi arnăuţi şi cu o escortă de mavrofori, călări, se îndreptă spre Leordeni. Când ajunse în dreptul văilor de-acolo, îi iese înainte Orfano cu 300 de arnăuţi, cari steteau ascunşi prin tufişe, îi tae drumul, se năpustesc asupra lui, îi pun mâinile şi picioarele în fiare, plecând înspre Câmpulung, spre a se îndrepta apoi către Târgovişte. Inainte de plecarea lui Tudor din Piteşti, pandurii îi ziseră: pe noi cui ne laşi boerule?, când el le răspunse: corbilor şi câinilor, care are să vă mănânce! Mai întâi convoiul ajunse la Grădiştea, un sfert de oră de Câmpulung, unde'l aştepta pe Tudor 30 de flăcăi ai oraşului din bresle, măcelari, brutari. La Câmpulung ajunse seara şi trase la casa bogasierului Constantin Chiliosu, aproape de casa boerului Urianu, unde găzduia Nicolae Ipsilanti. A doua zi dimineaţa, pe sub muşcele, porniră cu toţi spre Târgovişte, conăcind la prânz la cârciuma de piatră, şi de-abia la miezul nopţei au ajuns la Târgovişte.

Pâna a doua zi dimineaţa Tudor fu păzit la un avantpost al eteriei greceşti: când se crăpă bine de ziuă el fu la marginea oraşului.

In acest timp Cioranu, care era prieten cu Tudor, se duse dupa dânsul ca să-l ajungă, şi într'adevăr mai avu noroc să-l prindă la Piteşti, găsind pe Tudor în odae şi aducând mustrări lui Ghencea şi Iordache pentru trădarea lui. Ghencea îl păzea pe Tudor cu puşca. Cioranu, ascultând la uşe, auzea cum Tudor le spunea acestor doui: „La ce serveşte să mă omorâţi? căci turcii sunt în ţara şi voi singuri n'o să puteţi niciodată lupta cu ei. Eu unul nu mă tem de moarte, căci am ştiut că înainte de a fi ridicat steagul pentru dobândirea drepturilor ţărei mele, m'am îmbrăcat cu „cămaşa morţei".

Ispravnic de Argeş era pe atunci Costache Ştefănescu, cel care primise pe Tudor în Piteşti cu toate onorurile.

Inainte ca Tudor să fie prezentat lui Ipsilanti, la bariera Târgoviştei fu suit pe un cal ţărănesc, cu scări de lemn, având picioarele legate pe sub burta calului. Astfel străbătu eroul nostru naţional vechea capitală a Basarabilor. Ipsilanti îl aştepta în foişor, în această zi frumoasă de Mai, spre a-l apostrofa cu aceste cuvinte: „Ciocoiule, cum nu ţi-a fost milă să dai la moarte de turc pe atâţi creştini?", după care ordonă ca să-l închidă în Mitropolie, sub paza lui Caravia. Apoi strânse consiliul, şi în baza

www.dacoromanica.ro

articolelor 3, 7 şi 8 din regulamentul militar al eteriştilor, Tudor fu osândit la moarte.

Pistoalele şi hainele lui fură luate şi duse la Ipsilanti.

In privinţa chipului în care a fost asasinat olteanul nostru, părerile istoricilor sunt iarăşi împărţite. Unii zic că el a fost ucis pe loc; alţii că a fost întâi torturat ca să spună unde-i sunt toate documentele şi averile.

Chiar şi asupra felului cum a fost ucis, iarăşi sunt două păreri. Unii susţin că Tudor a fost mai întâi poftit de Ipsilanti la un ospăţ la Mitropolie, de unde l'au dus la moarte; alţii că el a fost scos direct din arest şi măcelărit. Prima părere, care se vede raportată de Aricescu, după Raab, susţine că în noaptea de 26 spre 27 Mai, Orfano Chefalonitul (sub observaţia căruia fusese încredinţat Tudor), C. Cavaleropolu Peloponesianul şi Garnovschi, polonez de origină, adjutantul lui Ipsilanti, se prezentară la arestul lui Tudor, cerând dela Caravia, care-l păzea, în numele lui Ipsilanti, pe arestat, şi scoţându-l afară din Mitropolie după miezul nopţei, plecară cu toţii dincolo de şanţurile cetăţei. Tudor îi întrebă unde îl duc, iar Caravia răspunse în ironie: „La ai tăi!" „Dar drumul acesta nu duce acolo" adaogă Tudor. Ducându-l înainte, ajunseră astfel la lazul morii, aproape de grădina lui Geartoglu, unde erau în aşteptare alţi doi eterişti: Varnava şi Parga. Unul din aceştia îi zise lui Tudor pe greceşte: „Sperjurule, fă-ţi ultima rugăciune către Dumnezeu, pentru iertarea păcatelor!" Se zice că românul ar fi cerut un pistol, ca să-şi ia singur zilele. Dar călăii începură a-l lovi cu iataganele, până ce-l uciseră. După ce Tudor îşi dete sufletul, asasinii îl desbrăcară de hainele olteneşti. Chepchenul lui Tudor fiind strâmpt la închietura gleznei mainilor, aşa cum e portul oltenesc, în graba lor de a i-l smulge, gâzii îi tăiară pumnii, ca să-l tragă mai uşor. Apoi corpul îl asvârliră în puţul din grădina lui Geartoglu, acoperindu-l cu pământ.

A doua versiune (după istoricii, Ilie Fotino, Raybaud, Cioranu, Laurançon, Filimon, Dârzeanu şi Tricupis zice că Ipsilanti dădu un mare ospăţ la Mitropolie, unde fuse invitat şi Tudor, şi că după ceasul 12, când cântă cocoşul şi oaspeţii se risipiră, Vasile Caravia, Gherasim Orfano şi Constantin Cavaleropolu, cu Garnovschi polonezul, luară pe Tudor la preumblare pe lună şi ajunseră, stând de vorbă, în dosul Mitropoliei, aproape de grădina lui Ciocârlan, unde mai dinainte Nicolae Parga şi cu Varnava săpaseră o groapă, iar când ei ajunseră cu Tudor, Parga ieşi înaintea lui Tudor cu un satâr în mână, zicându-i: „Să-ţi faci ultima rugăciune trădătorule!", la care Tudor răspunse: „Omoară-mă să scap" şi acoperindu-şi obrazul cu mâinile, pe loc fu omorît, tăindu-i-se capul, iar corpul îi fu aruncat în groapa pe care o umplură cu pământ şi pietre.

După ce nelegiuirea fusese săvârşită, omorâtorii s'au dus la Ipsilanti şi i-au spus: în fine s'a isprăvit. Da, s'a isprâvit. Tudor a fost ucis. Dar ce folos, căci cauza sa atât de mare şi atât

www.dacoromanica.ro

de frumoasă deabea acuma începea, cauzele mari şi drepte niciodată nu se sfârşesc, sângele curs, mai mult le hrăneşte şi alimentează dreptatea. Şi de aceea vom vedea că programul politic al lui Tudor, deabea acuma începea şi traseul pe care el s'a încercat să-l croiască în istoria regenerărei noastre naţionale, a fost atât de puternic implântat, încât cu drept cuvânt îl putem pune pe dânsul, în vârful istoriei noastre contimporane, de regenerare naţională.

LUPTELE CU ETERIŞTII DUPĂ MOARTEA LUI TUDOR

De unde pandurii priviseră cu oarecare indiferenţă, uciderea lui Tudor, pentrucă acest om politic drept a preferat să-şi piarză din popularitate, decât să se poată zice că el a fost complice cu jefuitorii, acuma, după asasinatul lui mişelesc, vor fi simţit şi ei remuşcări de conştiinţă. De acum înainte, în loc să fie pasivi la acţiunea eteristă a lui Ipsilanti, ei îşi iau poziţie împotriva grecilor. In acest timp Iusuf-Paşa dela Brăila trece la Galaţi, gonind pe arnăuţi, şi ridicându-se spre laşi cu 4500 de turci. bate pe cneazul Gheorghe Cantacuzin lângă Sculeni. Pendedeca şi Atanasie Maurotalisitul se luptă cu turcii până la ultimul om. Iusuf-Paşa, ocupă Iaşul, iar Chehaia-Beg, Bucureştii, de unde se îndreaptă spre Târgovişte, în care loc se ciocneşte cu trupa lui Colocotroni, susţinut de Orfano. Tahir-Aga, comandant al cavaleriei turceşti, îi bate cumplit, fugărind-i în dezordine spre Văcăreştii din Dâmboviţa. Grecii eterişti bătuţi şi ei, fug spre Slatina, dar aci se ciocnesc cu trupele lui Hagi Ahmet-Aga, venit dela Vidin. In toată Oltenia au loc lupte acuma. La Drăgaşani. la Slatina, unde interveniră şi pandurii rămaşi fără şefiul lor, dar cari se luptară adevărat ca nişte lei, ca să răzbune sângele marelui erou. Aceştia erau comandaţi de Solomon, Samurcaş şi Cluceru Ioniţă Poroïneanu, care căzu vitejeşte la lupta de lângă satul Cleanovul. La Secu şi la Mănăstirea Mamul batalionul sacru al lui Ipsilanti e redus la dezastru; căpitanii săi, Dumitru Suţu, Dracul, fratele poetului Alexantru Cheabap, şi cu Rizu, fug în pădurile Vâlcei. Ipsilanti mai avea pe Caravia, pe fratele său Niculae, şi pe Olimpie cu 5000 pedestraşi, 2.500 cavalerişti şi 5 tunuri, precum si legiunea sacră a Ieroholiţilor, care piere până la cel din urmă soldat, la atacul turcilor. In aceste lupte cad Andronic, Luca, şi Suţu fratele lui Cheabap, deasemeni şi Mihai Suţu frate cu Costache (Suţicu) şi al doamnei Mavru. In cele din urmă se predă turcilor şi Ipsilanti, care e luat de Tahir-Aga şi dus la Mohaci, în Austria (pe atunci), apoi la Therezienstadt lângă Viena, ca în cele din urmă să moară amărât, cu povara păcatului uciderei lui Tudor Vladimirescu, privindu-şi braţul drept care fusese tăiat în campania dela Dresda, de altădată. Olimpie şi Farmachi mai dădură lupte cu turcii, cu vre o 800 de arnăuţi la Secu, dar în cele din urmă au fost şi dânşii exterminaţi.

Atunci au fost atâtea cruzimi şi atâta ură între pandurime,

www.dacoromanica.ro

şi eterişti, încât olteanul găsise o formulă, ca să taie la repezeală pe eterişti, îi punea să zică: „retevei de tei pe mirişte de mei". Dacă era grec, zicea: „rethevea da thea, pa mirişti da mea",

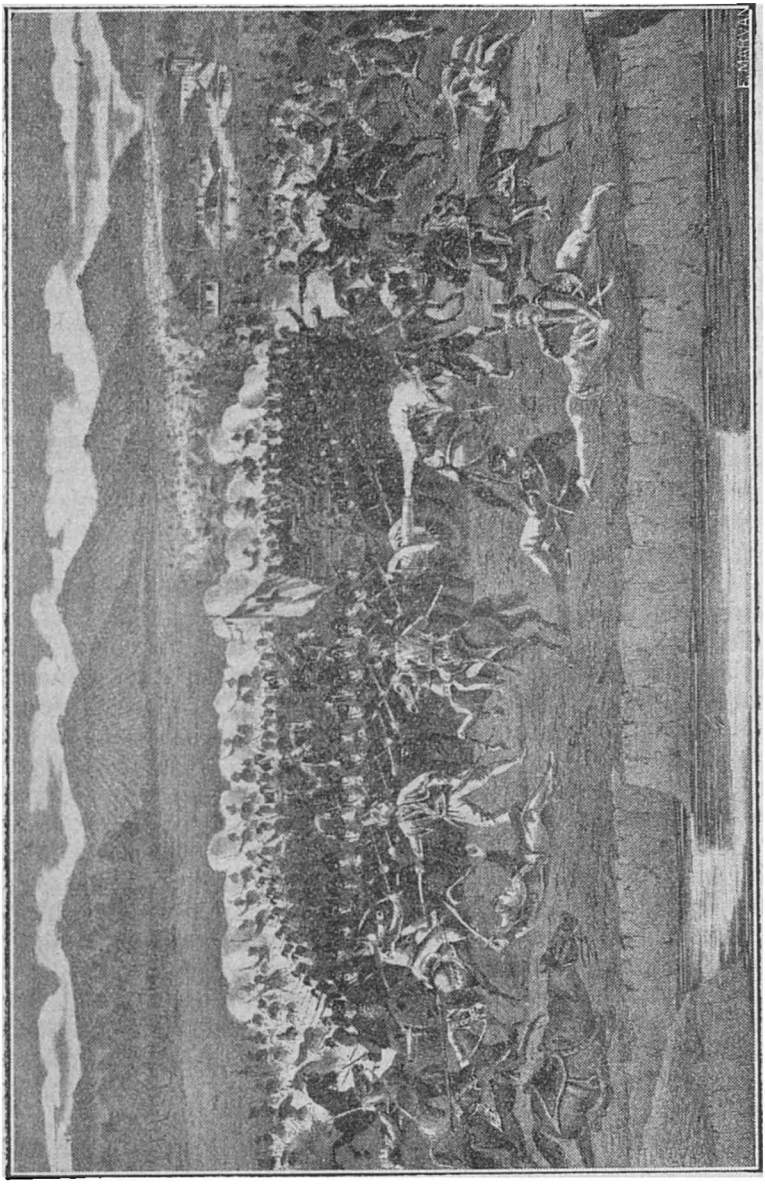

Fig. 15. — Bătălia dela Drăgăşani după omorul lui Tudor. Batalionul Sacru al lui Şuţu cu Turcii unde au luat parte şi din Pandurii lui Tudor, din colecţiunea d. G Olszewki.

când olteanul recunoscând pe eterist pe loc poruncea: „cheş", şi capul grecului, sbura, sau mai zicea: „ţiritei de tei pe mirişte de mei" şi dacă era eterist răspundea: „ţiritela tela pa miriste de mela", şi iar era eteristul cu capul tăiat, sau mai zicea: „ca-

www.dacoromanica.ro

pra neagră în piatră calcă, piatra crapă în patru. Crape capul caprei negre, precum piatra crapă în patru" dacă era eterist răspundea: „ma ţe, piatra capra, e, teriţei da tei, drept răspuns „cheş" auzea, şi capul sbura.

Asttel se sîârşi această mare pagină din istoria neamului nostru, care înscrie în cartea sa această revoluţie, care după 100 şi mai bine de ani de inactivitate a partidului naţional, îşi reîncepu iarăşi fiinţa, după cele şapte revoluţii din epoca domniilor grecizate după moartea lui Mihai Viteazul (1611—1616).

Campionii eterişti fuseseră striviţi în lupte de sabia otomană. Cu toate acestea şi cauza lor dreaptă, pentru independenţa şi libertatea statului elenic, a trebuit să triumfe, căci dacă nu acum, în amurgul anului 1821, dar mai târziu, în urma tratatului dela Adrianopol din 1829, Grecia renaşte, recâştigându-şi independenţa, de când a început iarăşi să existe ca stat suveran pe harta Europei. Programul politic al lui Ipsilani a fost deci îndeplinit, ca şi cel al rivalului său, Tudor Vladimirescu, fiecare în parte, om mare, pentru ţara sa.

EFECTELE REVOLUŢIUNEI LUI TUDOR VLADIMIRESCU, ŞI INFLUENŢA LOR IN ISTORIA NOASTRĂ CONTIMPORANĂ.

După omorul lui Tudor Vladimirescu, partizanii săi au dus mai departe programul său politic, şi ca manifestare imediată au vrut un efect neîntârziat, formând două comisiuni: una pentru Muntenia şi alta pentru Moldova, care să plece la Constantinopol şi să mijlocească dela Turci realizarea măcar a o parte din dezideratele acestui program Astfel pentru Moldova comisiunea a fost compusă din: Ioniţă Sturza, Gheorghe Cuza, Iordache Răşcanu, Ioan Tăutu, Costache Cerchez şi Greceanu; prentru Muntenia Grigore Ghica, Bărbuceanu Văcărescu, Nicolae Golescu, Scarlat Mihălescu, Mihăiţă Filipescu şi Iancu Cocorăscu, Aceştia, ajunşi în Constantinopol, au fost primiţi de Marele Vizir şi de Sultan, şi au expus următoarele deziderate: Despăgubiri din cauza revoluţiei elene pe pământul patriei; Grecii şi Arnăuţii să nu aibă voe să fie proprietari în Muntenia; să se ia moşiile dela aşa zisele mănăstiri închinate, dându-se în schimb drept despăgubire un embatic (vedem deci aceiaşi idee de secularizare a averilor mănăstireşti ca şi la Kogălniceanu la 1864); să se facă condică de legi în limba ţărei; în fine să avem iarăşi domnii pământene.

Parte din acest program politic a şi fost realizat, şi încă în partea sa capitală, pentrucă turcii au admis domniile pământene, alese ca şi în vechime, de naţiune. Era fanariotă se înmormântase pentru totdeauna, şi aşa, pentru Moldova a fost ales domn Ioniţă Sandu Sturza, iar pentru Muntenia, Grigore Ghica. De acum deci a început iarăşi şirul domniilor autohtone, ca pe vremea Basarabilor şi Muşatinilor.

www.dacoromanica.ro

Revoluţia lui Tudor din Muntenia avusese răsunet şi în Moldova, căci programul său politic fusese îmbrăţişat de ambele principate.

Grigore Vodă Ghica mai aduce la îndeplinire şi alte deziderate din programul lui Tudor. Astfel reglementează dările către stat şi organizează pentru prima oară un început de armată permanentă, făcând din pandurii lui Tudor, care pe vremea sa erau nişte mercenari, când ostaşi înrolaţi, când lăsaţi la vatră; un corp regulat de oştire, ca şi dorobanţii de mai târziu. După un veac şi mai bine deci de lipsă de armată permanentă, iată că se reîncepe epoca militară, care îşi va continua drumul ei strălucit, până în vremurile de astăzi. Ultima licărire a armatei noastre permanente apusese, cu întronarea primului Domn fanariot, fiindcă Nicolae Mavrocordat la 1716 — 1717 redusese numărul ostaşilor noştri numai la 1620, formând din ei, garda palatului, şi aceea formată din greci şi arnăuţi.

Revoluţia lui Tudor Vladimirescu a avut un întreit caracter : ea a fost naţională, socială şi politică. A fost *naţională,* pentrucă a izbutit să aducă la domnia ţării iarăşi domni pământeni, înlăturând pentru totdeauna domnii fanarioţi şi suprimând deci din istoria noastră domniile fanariote dela anul 1821 încoace. A fost *socială*, pentrucă el a izbutit să suprime birurile vexatorii ca: văcărit, vădrărit, vinărit şi altele multe, cum şi pentrucă a înfrăţit clasele sociale, căci am văzut că în jurul său au fost şi reprezentanţi ai boerimii, amestecaţi cu reprezentanţi din popor. A fost deci o înfrăţire a claselor sociale, iar nu o luptă de clasă. A fost *politică*, pentru că a croit regenerarea noastră naţională, deschizând poarta cea mare a democraţiei şi lăsând astfel să pătrundă şi la oraşe energiile şi virtuţile dela ţară, reîmprospătându-se mereu societatea noastră din acest nesecabil rezervoriu, care este pătura ţărănească.

Tudor a fost *Domnul ţăran*, care a croit noul traseu al României moderne ; el a reînviat vechiul partid naţional din epoca dela 1611—1716, căci în definitiv ceeace a făcut el în 1821, făcuseră şi boerii pământeni din partidul naţional al ţării cu un secol şi mai bine, înaintea lui, când cereau domni pământeni ca în programul lor în 1717, la Viena, prin Nicolae Golescu, Ioan Abraam şi Ilie Ştirbei. Toate revoluţiile din Ţara Românească, 1616—1716 şi 1821, care a adus şi pe 1848, au avut un scop comun : obţinerea de domnii pământene, înfrăţirea claselor sociale şi principii democratice.—In ţară la noi, încă de pe vremea lui Mihai Viteazul, când influenţa bizantină începuse a se accentua prin emisarii ei fanarioţii, se formară *două curente:* unul *altruist* şi altul *egoist.* Cel *altruis* a dat naştere la principiile naţionale, cu tendinţe patriotice şi democratice. In acest partid au figurat întotdeauna nume româneşti pure, ca: Goleştii; Bălăcenii, o ramură din Cantacuzini, a lui Şerban Voevod, Câmpinenii, etc., iar celălalt curent care era mai iubitor de privilegiile boerilor şi care era mai rezervat la orice tendinţă de ino-

www.dacoromanica.ro

vaţiune şi care a produs partidul bizantin din preajma tronului, bifurcându-se când în partid turcofil, grecofil, sau rusofil, apelând întotdeauna la sprijinul armatelor străine, pentru ocupaţiune în principate, pe când celălaft partid naţional, având încredere în forţele şi energiile neamului, şi în steaua aceasta protectoare a românului, în partidul bizantin au figurat întotdeuna din familiile de la Bizanţ venite în ţară, cu mici excepţiuni şi din familiile autohtone, căci nu toţi erau în partidul naţional. Este curios cum aceleaşi nume au figurat secole întregi şi la diferite etape ale istoriei noastre, în partidul naţional sau în celălalt, astfel întâlnim în partidul naţional: Goleşti, Câmpineni, Roseti, Cantacuzini, viţa Şerban Voevod, şi alţi mulţi pe care i-am înşirat mai sus în lista partidului naţional dela 1611 la 716 şi 821, şi iarăşi de la 821, 1848, 1859 şi 1866, tot aceleaşi nume înmulţite încă cu Ghiculeşti, Brătieni, etc., căci din curentul partidului naţional şi din principiile sale s'a născut după 48, partidul liberal, adăogindu-se acest nume eşit din doctrina modernă din apus a secolului al XIX-lea la cel de naţional. — Pe când din curentul celălalt, mai rezervat, la orice spirit de progres şi de democraţie, a descins partidul conservator.

Tudor Vladimirescu, prin acţiunea sa dela 1821, a dovedit că înaltele calităţi ale românului—virtute, energie, curagiu, patriotism nedrămuit—au putut să existe şi în sufletul clasei de sus a ţărei ca şi în cea de mijloc, sau în cea de jos căci în definitiv, *boeria* sau *aristocraţia* nu este decât o naştere şi o renaştere la infinit, căci lucru omenesc este şi deci la orice clasă socială, ca unul să fie mai inteligent, mai îndrăzneţ, mai patriot decât altul, deci să poseadă calităţi mai înalte într'însul, decât celălalt; câţi soldaţi oare de-ai Basarabilor şi Muşatinilor n'au fost din simpli ţărani sau moşneni, boeriţi, ei, şi neamurile lor rămase neamuri de boeri mari în ţările române în urmă vreunui act mare din războaie. Ceeace la 1821 a făcut Tudor, care nu era decât neam de boernaş, de moşnean din Preajna şi din Vladimir, au făcut tot aşa la 1716, Brăiloii, Bengeştii, Bălăcenii, Goleştii, Obedenii, Bujorenii, Bălenii, neam de boeri mari, când au cerut la Viena, domnii pamântene şi deziderate democratice şi au detronat pe primul domn fanariot şi alţii mulţi la un loc cu ei, atunci şi mai înainte, încă dela 1611 încoace. Astfel Tudor Vladimirescu a confirmat şi a întărit încăodată mai mult adevărul că, boerimea română, după cum a zis atât de frumos istoricul Bălcescu, a fost o *aristocraţie-democratică*, în care oricine putea să se ridice cât de sus, pe baza meritului personal. Că a fost deci această ţară o *republică-războinică*. Dreptate a avut Tudor, când a spus în proclamaţia sa către boeri în Bucureşti că „Patria nu este numai o tagmă de oameni, unde numai ei boerii, să poată avea foloase ci Patria este tot poporul şi 'n acest moment el este expresia Patriei.—Tudor Vladimirescu a fost deci prototipul obiceiului pământului nostru, ca fiecere să se poată să se ridice. Tudor Vladimirescu a vrut să aibă şi pe boeri cu

www.dacoromanica.ro

dânsul, ca să dea înfăţişarea mişcărei sale, că nu a fost o luptă de clasă ci o mişcare naţională. El prin aceasta a dovedit că a avut un foarte mare simţ politic şi că a fost într'adevăr un om superior, pentru vremea sa. El a fost cu mult mai superior decât clasa conducătoare de atunci, şi a fost superior chiar şi tovarăşilor săi, membri ai partidului naţional, reînfiinţat de dânsul din boerimea cea mare; pentrucă nici unul din aceştia, n'a avut curajul să se pună în fruntea unei astfel de mişcări, a trebuit ca el să-i aprinză, el s'apuce din nou firul pierdut în negura vremei de un secol şi mai bine, când acest partid îşi pierduse doctrina, deşi erau în viaţă mulţi descendenţi şi purtători de nume istorice, din partidul naţional, care-şi încheiase ultima pagină în 1716. El a fost deci cel mai îndrăzneţ şi cel mai curagios dintre toţi, având şi cunoştinţe mai întinse chiar prin străinătăţi, unde fusese, şi 'şi câştigase oarecare cultură politică şi socială.—Să admitem că numai boerii din partidul naţional s'ar fi răsculat şi ar fi provocat revoluţia, ca şi strămoşii lor din secolul al XVIII-lea. Ei desigur că n'ar fi reuşit acum, după cum reuşiseră nnmai momentan ascendenţii lor atunci, care nu izbutiseră să întroneze pe acele vremuri Domni pământeni, mereu, căci altminteri n'am mai fi avut seria domnilor grecizaţi şi seria domnilor fanarioţi. Tudor însă dacă a izbutit pentru totdeauna, este că el a avut pe lângă boerii din partidul naţional, care erau din familiile cele mai vechi şi mai bogate ale ţărei, şi masele, poporul şi expresiunea ostăşească, prin panduri, astfel că acest fapt a impresionat pe Turci, şi de aceea, el deşi fiind ucis, însă programul său politic a fost ratificat şi la Constantinopol, recunoscându-se de Poartă drepturile domniilor autohtone, odată pentru totdeauna.—Partidul naţional, care a trăit mai aproape de popor,—spre deosebire de celălalt, cel înstrăinat, care trăia mai aproape nu de popor, dar de treptele tronului fanariotizat,—a fost natural ca să se apropie acum de Tudor, care era expresiunea acelor mase, şi pentrucă doctrina politică a acestui partid se potrivea şi cu doctrina politică, fără meşteşug mult, cum o avea Tudor, a mers cu el, mână în mână.

Tudor Vladimirescu n'a fost un ambiţios şi un uzurpator de tronuri, căci el, dacă ar fi vrut, s'ar fi putut proclama de îndată Domn cu adevărat, deşi a guvernat cu toate atributele unui adevărat domnitor vreme de două luni de zile în Bucureşti, fiind capul puterilor statului, căci avea cu el şi pe boeri şi pandurimea întreagă şi încă şi pe Turci, cu care era în relaţiuni de corespondenţă prietenoasă. El însă n'a fost ambiţios, ci a fost un idealist, un altruist, şi cu adevărat a luptat pentru binele ţărei, pentru regenerarea şi însănătoşirea ei morală şi materială. Iată ce frumoasă scrisoare trimete Tudor în Aprilie 1821 boerilor plecaţi la Braşov, ostili lui, de altfel puţin la număr, spre diferenţă de cei 59 iscăliţi în adeverinţa ce i-au dat-o şi cari, rămaşi în Bucureşti la treburi, au stat cu el şi tot timpul au mers alături de el:

www.dacoromanica.ro

„Cred că v'aţi încredinţat până acum de dreptatea celor începute de mine, de gândurile mele fără patimă, pentrucă eu nu caut cevaş pentru mine, ci mă îngrijesc de binele patriei şi de fii ei sărmani, cari au rămas cu desăvârşire goi, din pricini ştiute de Dvs. Nici unul din ei n'a mai putut răbda suferinţele pe care până acum le-au îndurat. De aceea toţi s'au hotărât sau să moară, sau să-şi câştige dreptăţile lor, însă nu dela aceia cari sunt făptuitorii împilărei (fanarioţii)". Iar mai la vale zice în aceiaşi scrisoare: „fiindcă boerii totdeauna au fost în neînţelegere, ceeace a ţinut până acuma, ei (domnitorii) şi s'au folosit de aceasta totdeauna, şi împreună cu boerii au adus ţara noastră într'o stare atât de jalnică. Răul ce vine din existenţa neînţelegerei dintre voi, îl vedeţi şi voi înşi-vă foarte bine. Şi dacă vreţi să faceţi bine pentru toată lumea, atunci siliţi-vă să vă uniţi şi să vă înţelegeţi cu boerii rămaşi aci (în Bucureşti), fiindcă lucrând împreună, veţi dobândi linişte şi odihnă la casele voastre, iar poporul uşurare şi cârmuire părintească. Deaceea cu toată plecăciunea vă rog *să vă uniţi*, spre a lucra împreună pentru binele obştesc". El cerea deci guvern naţional, cum am spune azi.

Această frumoasă scrisoare găsită de d-l Vîrtosu în colecţiunea documentelor lui Alexandru Filipescu-Vulpe, rămasă astăzi la d-l Basarab Brâncoveanu, oglindeşte perfect starea de suflet a lui Tudor Vladimirescu. Doctrina sa politică era încrederea în forţele vii ale naţiunei şi în unirea celor două partide ce erau atunci în patrie, iar nu în desbinare, spre deosebire de credinţa partidului bizantin, care la orice act de curagiu şi resvrătire din partea ţărei, cerea ajutor la armatele străine, invitând împărăţiile vecine ca să ocupe principatele dunărene şi să calmeze spiritele, pentruca să se asigure din nou păstrarea drepturilor şi privilegiilor lor. Astfel că precum ştim, chiar Vornicul Samurcaş, unul din Caimacamii ţărei, în vremea revoluţiei lui Tudor a avut de luotat cu boerii din acest partid, cari auzind despre răzvrătirile pandurilor de peste Olt, au opinat ca să vie armata otomană să ocupe ţara, şi a trebuit ca Samurcaş să li se împotrivească, atrăgându-le atenţia că aceasta nu se poate, pentrucă ar fi în contra principiului din capitulaţiunile noastre cu Poarta, care oprea cu desăvârşire ca armata otomană să ocupe vreodată Ţara Românească. Atunci acei boeri şi-au întors privirile către oştirile Ţarului Alexandru al Rusiei, cerând ocupaţiune rusească, spre a potoli tendinţele răzvrătitului de Tudor, ajutat de partidul naţional.

Tudor Vladimirescu, ca orişicare om politic, orcât de mare ar fi fost, a făcut şi el greşeli, dintre care una i-a costat chiar viaţa. Astfel el, în corespondenţa sa cu Turcii, nu ar fi trebuit să acuze pe Ipsilanti. S'ar fi cerut să fie mai diplomat. Olteanul însă, între a fi şiret şi leal, a vrut să fie leal, şi astfel a demascat Turcilor tot planul lui Ipsilanti, cum el lucra pentru independenţa Greciei de sub scutul otoman, uneltind cu Ruşii în contra Turciei. Dacă Tudor şi-ar fi văzut numai de drumul său, nu s'ar fi

www.dacoromanica.ro

născut acea inimiciție între dânsul și Ipsilanti. A doua greșală a fost că, atunci când Turcii au trecut Dunărea ca să restabilească ordinea în principate și Ipsilanti a fugit din București la Târgoviște, după care a urmat acele lupte din Oltenia între eteriști și turci, Tudor ar fi putut să rămână în București, căci el era în relațiuni bune cu turcii, așa că, dacă el nu pleca la Târgoviște după Ipsilanti, nu se întâmpla desnodământul fatal. In fine a treia greșală și cea capitală a fost că, ajuns la Goleşti și Pitești, s'a lăsat înduplecat de Iordache Olimpiotul ca să se ducă la Ipsilanti, la Târgoviște, adică spre moarte.

Altfel ar fi fost dacă Tudor ar fi rămas în Goleşti câtva timp, căutând să-și strângă rândurile pandurimei și să plece cu ei din nou la luptă alături de turci și în potriva eteriștilor.

Tudor Vladimirescu prin acțiunea sa dela 1821 a grăbit regenerarea țărei noastre și a croit traseul libertăților publice, îndreptând țara paralel cu democrațiile europene. Astfel, după moartea sa, în perioada dela 1821 la 1848, tovarășii săi de luptă și cu fiii lor au condus mai departe opera sa. Cu toată ocupațiunea rusească dela 1831 și cu tot Regulamentul Organic, crezul naționalist a prins temei și puteri noi, așa că, atunci când ceasul a bătut a doua oară, la 1848, membrii partidului național au luat iarăși în mână steagul lui Tudor Vladimirescu, afirmând acelaș crez al lui Tudor, altoit pe curentul revoluționar al occidentului și în principatele dunărene, — Membrii partidului național atunci, au știut să profite, și astfel a venit și 59, și 66 și 77 când iarăși vechea doctrină de încredere în forțele proprii ale națiunei, a fost pusă în aplicare de conducătorii acestui partid în frunte cu cei doi frați Brătieni, Goleștii și toți ceilalți, din această mare generațiune.

Tudor Vladimirescu a murit ca și Horia, dincolo de Carpați, ca și Mihai Viteazul, care a fost asasinat pentru un acelaș principiu: apărarea conștiinței naționale, iubirea de libertate și dorința de a afirma românismul în Dacia traiană.

Acțiunea noastră dela 1821 a fost scurtă în durată, ca orice revoluție, dar a avut incalculabile urmări. Tudor a fost un revoluționar și un produs al timpului său și al evenimentelor de sub ochii săi A fost fatal ca el prin firea sa cavalerească, cum este olteanul, dârză și curagioasă să se pună în fruntea unei astfel de mișcări de partea asupriților în contra asupritorilor. S'a zis că vremurile mari produc oameni mari. Tudor însă dacă într'adevăr a fost un om mare și vremurile l'au produs, el însă a accelerat evenimentele și a știut să profite de ele, sacrificându-și viața peatru! binele țărei sale, căci numele său va sta în istoria noastră alături de oamenii de mâna I-a și în fruntea istoriei noastre contimporane

Revoluțiunea lui Tudor Vladimirescu a avut răsunet și în peninsula balcanică. Despre Tudor Vladimirescu vorbește și Dr. L. Miletici în „Paulicianii noștri", unde se menționează o narațiune de Pater Luigi Bonauguri, descriindu-se luptele dintre eteriști și Tudor,

www.dacoromanica.ro

arătând pe Tudor ca ocupant al Principatului Valachiei, şi numindu-l Valach de naţiune şi schismatic de religiune, când preoţii greci binecuvântară steagurile sale şi atunci la un gând de libertate ar fi fost toate statele Balcanice în contra jugului turcesc: Serbia, Bosnia, Moldova, Valachia, Bulgaria, Rumelia şi Macedonia încercând şi Grecii a restabili vechea lor Impărăţie.

Astfel se închee marile evenimente dela anul 1821, cu care se începe o eră nouă, care cu cât anii se scurg şi ne apropiem din ce în ce de zilele noastre vedem că tot numele lui Tudor Vladimirescu stă în vârful acelei ere pe care am pntea s'o numim „era Tudor Vladimirescu". Mulţi au fost tovarăşii şi colaboratorii săi dar dintre toţi, tot cei doui, Ilarion şi cu Petrache Poenaru au rămas cei mai întâi, astfel acest tribunal de trei. unde Tudor a fost primul, a deschis drumul cel mare şi larg al României moderne, pe care ea se desvoltă şi astăzi. — Mai era şi librarul Valbaum care primea din străinătate cărţi instructive pe care le arăta şi le desfăcea la Ilarion şi Petrache Poenaru, care ajunsese mai târziu efor la Eforia Şcoalelor şi apoi director. — Intre Petrache Poenaru şi Ilarion, mai intim era Tudor, cu Ilarion; acesta era ca un fel de Ministru de externe al lui Tudor căci îi ţinea toată corespondenţa în limba franceză cu cabinetul rusesc. — Poenaru era mai mult ocupat cu partea corespondenţei interne al lui Tudor. — Când venea în Bucureşti Tudor numai la Ilarion acasă trăgea, unde se pomenea cu Bimbaşa Sava, Aga oraşului, că-l poftea pe Tudor la Curte, unde Caragea l'a luat la dragoste, în urma recomandaţiilor lui Strogonof, de'l lua în căleaşcă, şi vorbind de-ale ţărei. — Tudor se adresa gospodarului cu expresia de: Măria Ta, iar Caragea îi zicea: Arhon slugere, te ascult cu plăcere, vorbeşte fără teamă, Arhon slugere!. — De multe ori Tudor îi zicea lui Caragea: Măria Ta, înainte de a se împlini cei 7 ani ai domniei şj până să nu pleci bine ar fi să scapi opinca de dări, căci tot cei săraci plătesc iar cei cu stare se dau după spate, te-ar binecuvânta norodul, bine ar fi să faci şosele prin ţară cum am văzut în Ţara Nemţească. Caragea răspundea oftând: Ei, Arhon slugere; nu-ţi cunoşti ţara, deşi eşti născut şi crescut aci. Cu cine să le faci astea? Cu boerii? Câte măsuri bune n'am luat la începutul domniei şi pe toate le-au zădărnicit boerii? Dacă ei ar fi fost uniţi nu veneau grecii, Domni, aci în ţară, ci erau să fie ei, Domni, când stai cu ei la sfat, toate se fac, dar cum ies din Divan, nu mai găseşti doi boieri uniţi la un gând. In ţara aceasta Arhon slugere, două lucruri nu poţi găsi: dreptate şi feciorie. Fiecare se gândeşte să facă stare şi apoi s'o cheltue în alte ţări. La aceste cuvinte Tudor rămânea pe gânduri. — După ce se sfârşea plimbarea cu Caragea, el se ducea la prietenul Ilarion şi cum intra în odae îi zicea cu glas tare: mare cuvânt are Caragea. Auzi: „dacă boerii, ar fi, ceeace erau sub Mihai Viteazul, în Scaunul Ţărei ei ar fi Domni români, iar nu Greci". — Apoi plimbându-se cu mâinile la spate prin odae zicea: ce să le facem: să-i scurtăm

www.dacoromanica.ro

de-o palmă. Ilarion răspundea: „numai să te lase mistreţii (muscalii)". Tudor zâmbind răspundea: până ce să vie mistreţii eu i-am şi scurtat pe sub barbă şi cred că nu le-o părea rău muscalilor. Până ce să devie Tudor om mai cult putem zice că Ilarion i-a luminat spiritul povestindu-i la fapte de-ale oamenilor mari de prin alte ţări, care se sacrificau pentru emancipaiea patriei de sub jugul tiranilor. Tudor ascultând, sorbea aceste povestiri şi-i zicea lui Ilarion: ia mai spune popo, istorii d'alea care-mi plac mie! (pe-atunci Ilarion era arhimandrit). Tot Ilarion a arătat lui Tudor marea personalitate a lui Lazăr cu înfiinţarea şcoalelor româneşti şi cultivarea românismului peste Carpaţi. — Tot el a povestit lui Tudor scopul revoluţiei franceze dela 1789 şi al congreselor dela Viena şi dela Leibach. El în fine a cultivat prin cuvântul său şi cultura sa pătrunzătoare această natură dintr'o bucată a pandurului oltean, atât însă de bine organizată şi preparată pentru marea întreprindere la care se înhămase. – Spiritul lui Tudor era adaptat la filozofia religiunei creştine şi în el se concentrase suferinţele seculare ale poporului. — Era şi natural ca Ilarion să devie un element atât de important în mişcarea dela 21 căci el îşi făcuse educaţia în casa Mitropolitului Dositeiu (1796—1810). El era bulgaro-grec de origină şi începu hirotonia ca preot la 1808, până ce ajunse Episcop al Argeşului în 1820

Promotorul revoluţiei dela 1821 a fost înşelat, trădat şi ucis; omorâtorii lui însă n'au rămas decât cu dispreţul istoriei, pentru că deşi s'a scurs un veac şi mai bine dela săvârşirea tragediei, personalitatea lui Tudor Vladimirescu, cu cât au trecut anii, cu atât s'a tot mărit, aşa încât el trăeşte astăzi mai mult ca niciodată în organismul acestei ţări.

PORTRETELE LUI TUDOR VLADIMIRESCU ŞI ILUSTRAŢIILE DIN ACEST TEXT.

Gravura No. 1 înfăţişează casa lui Tudor Vladimirescu din satul Vladimir-Gorj, aşa cum se află şi astăzi.

Portretul dela figura No 2 este acel din fruntea scrierei istorice a lui I. Aricescu, „Istoria revoluţiunei dela 1821", tipărită la 1874 în Bucureşti. Acest portret a fost făcut de pictorul Teodor Aman în 1874, reconstituit după spusele bătrânilor contimporani cu Tudor. Aci Tudor e îmbrăcat cu bundă oltenească şi cu căciula de hârşie neagră pe cap, cu fundul alb, ca la Domni; figura e mai vârstnică, sprâncene mari, lăsate pe ochi şi mustaţa retezată pe buze, părul tuns la ceafă şi tăiat drept, astfel după cum se purta el. Acest portret este cel identificat de Mincu Pânzaru din Bucureşti, contimporan cu Tudor.

Portretul dela figura No. 3, este făcut în 1879, aqua-forte, de acelaş pictor. Aci Tudor arată mai tânăr ca în cel precedent; el poartă pe umăr şi sabia. Este reprodus în stampe.

Portretul dela figura No. 4 este cel din colecţia Colone-

www.dacoromanica.ro

lului Papazoglu, editat la 1873. Aci Tudor pare mai în vârstă, îmbrăcămintea e la fel cu cea din portretul lui Aman reprodus în cartea lui Aricescu. Acest portret a fost identificat de către Mihai, preot şi eclesiarh al Mitropoliei dela 1821, deci contimporan cu Tudor.

Portretul dela figura No. 5 este la fel cu precedentele; expresia cam diferă, iar îmbrăcămintea are mai multe şnururi şi găitane pe bundă.

Portretul dela figura No. 6 îl reprezintă pe Tudor în picioare, cu haină lungă, căptuşită cu postav alb, ca şi fundul căciulei; peste umăr poartă o bundă oltenească cu nasturi. El e încins cu sabie în formă de iatagan turcesc; în picioare are cisme încreţite. Expresia sa aci e foarte severă, energică, de bărbat frumos, aşa cum îl descriu analiştii timpului. Pe fondul portretului se vede un cort, iar în depărtare alte mai multe; se pare că Tudor ar fi aci în lagăr.

Portretul dela figura No. 7 îl arată pe Tudor îmbrăcat cu caftan şi işlic, cu blană de samur, şi cu figura mult mai în vârstă. O fi, poate, când el ajunsese în vârstă matură; chiar e şi scris pe banderola portretului „10 Ianuarie 1821". Era deci în vârstă cam de 51 de ani.

Portretul dela figura No. 8 e cel mai necunoscut până azi. Aci Tudor e îmbrăcat în haine de boer mare, stofă scumpă cu blană de jur împrejur şi cu ciucuri aurii; la brâu pistoale, şi încins cu sabie. Figura cu mustaţa lungă. Acest portret a fost dăruit Academiei Române de d-nul Teodoru şi poartă inscripţia: „Redeşteptătorul simţului naţional".

Portretul dela figura No. 9 reprezintă pe Tudor bust, bărbat frumos, tânăr, iarăşi cu mustaţa lungă, cu îmbrăcămintea pompoasă şi oltenească, cu arme la brâu. Este din editura lui Papazoglu şi lucrat de vechea casă Sander. Stampa originală se găseşte în posesiunea d-lui Georges Olszewski, Directorul muzeului Toma Stelian.

Stampa dela No. 10 reproduce steagul lui Tudor, cel păstrat acum în muzeul armatei, dela parcul Filaret, dăruit de familia Caleţeanu din Craiova.

Portretul dela figura No. 11 este cel zugrăvit în bisericuţa dela Preajna, plaiul Cloşanilor, jud. Mehedinţi, unde Tudor a fost vătaf de plai, şi pe care biserică o zidi la anul 1808 şi o înzestră; ca ctitor, el este zugrăvit pe perete ţinând biserica în mână, după uzul ctitoricesc; aci el pare un om tânăr şi nici nu putea să aibă mai mult de 33—38 de ani, dacă fixăm data naşterei lui între anii 1770—1785. In acest portret Tudor este îmbrăcat în costum boeresc iar titulatura de deasupra portretului zice: „Biv vel sluger Teodor Cumandir". Pe cap poartă ocealmă de blană neagră cu fundul roşu; pe corp o haină de coloare verde cu şnururi aurite, cu blană de samur la mâneci, la talie un brâu roşu, cu sabie în formă de iatagan, iar pe deasupra o altă haină de stofă roşie cu găitane. Acest portret, făcut şi

www.dacoromanica.ro

pe o scândurică, a fost luat de Grigore Miculescu, din Severin, din familia prietenă cu Tudor, şi dus la 1873 la Bucureşti, unde şi astăzi este în muzeul etnografic

Clişeul No. 12 arată un pandur armat, reprodus după stampa aflătoare în colecţia d-lui Olszewski.

Stampa dela No. 13 înfăţişează pe Iancu Jianu cu potera, la vestitul Ulm din Romanaţi.

Stampa dela No. 14 reprezintă trecerea Oltului în corabie a pandurilor, în frunte cu cei patru cari se văd în picioare, şi cari dela stânga spre dreapta sunt: Macedonschi, Tudor Vladimirescu, Cioranu şi Hagi Prodan.

Stampa dela No. 15 reprezintă lupta dela Drăgăşani între panduri, turci şi eterişti, după omorul lui Tudor. Toate aceste trei din urmă stampe se găsesc de asemenea în posesiunea D-lui Georges Olszewski; ele au fost editate pe vremuri de Papazoglu.

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERII

	Pagina
Introducere	1
Cauzele isbucnirei revoluţiunei, cauze interne	1
Cauze externe	5
Revoluţiunea lui Tudor Vladimirescu dela 1821	8
Casa, obârşia, neamul, cariera politică şi antecedentele lui Tudor Vladimirescu	9
Funia neamului lui Tudor	9
Comuna Vladimirul	9
Naşterea şi copilăria lui Tudor Vladimirescu	11
Cariera politică şi antecedentele lui Tudor Vladimirescu	13
Caracterul, portretul şi portul lui Tudor Vladimirescu	18
Steagul lui Tudor Vladimirescu	20
Averea lui Tudor Vladimirescu	21
Revoluţiunea: Ianuarie—Mai 1821	22
Intrarea lui Tudor Vladimirescu în Bucureşti	27
Plecarea lui Tudor Vladimirescu din Bucureşti	34
Trădarea şi omorul	35
Luptele cu eteriştii, după moartea lui Tudor Vladimirescu	38
Efectele revoluţiunei lui Tudor Vladimirescu şi influenţa lor în istoria noastră contimporană	40
Portretele lui Tudor Vladimirescu şi ilustraţiile din acest text	47

www.dacoromanica.ro

AUTORII CONSULTAŢI ŞI ISVOARELE ISTORICE

Aaron F.	Idee repede de istoria Principatelor Ţărei-Româneşti. 3 vol. Bucureşti 1836.
Anagnosti M.	La Valachie et la Moldavie. 1 vol Paris 1837.
Aricescu C. D.	Istoria revoluţiunei române dela 1821. 1 vol. Craiova 1874.
„ „ „	Acte justificative la istoria revoluţiei române dela 1821 Idem, Idem.
„ „ „	Incă o problemă despre neorânduelile zavergiilor dela 1821 în revista pentru Istorie şi Arheologie pe anul 1884.
„ „ „	Sabia lui Tudor Vladimirescu Columna lui Traian, 3, anul 1872 No. 6.
„ „ „	Incă sabia lui Tudor Vladimirescu în Columna lui Traian 3, anul 72 No. 9.
„ „ „	Sabia şi Sigiliul lui Tudor Vladimirescu în Columna lui Traian 4, anul 73 No. 9.
„ „ „	Notiţe despre portretele lui Tudor Vladimirescu în revista pentru Istorie şi Arheologie anul 1894.
Bauer General de...	Mèmoires historiques et geographiques sur la Valachie. Francfort 1 vol 1778.
Bibescu Gh	Regne de Bibesco. 2 vol. Paris 1893.
Blaremberg N.	Essaie comparée sur les institutions de la Roumanie. 1 vol. Bucarest, 1886.
Boleac C.	Buciumul, ziar, Bucureşti 1842.
Brezoianu.	Vechile instituţiuni al României. 1. vol. Bucureşti 1882.
Bărcăcilă Al.	Acte vechi inedite scrisori ale lui Tudor Vladimirescu în revista Arhivele Olteniei. 1922.
Beldiman Alex.	Arz-magzar către Poartă în Letopiseţele Moldovei a lui Kogălniceanu. Ediţia II-a. tom III.
Berechet St.	A. S. Puşchin despre revoluţia din 1821 în Neamul Românesc Literar II. 1910.
Bianu I.	Scrisoarea Cavalerului de Gentz despre revoluţia lui Tudor Vladimirescu în Analele Academiei. Seria II-a partea administrativă.
„ „	O scrisoare a lui Tudor Vladimirescu din 1815, Analele Academiei Române partea administrativă.

www.dacoromanica.ro

Boroş I. Răscoala lui Tudor Vladimirescu şi refugiaţii din Judeţul Caraş Severin. Sibiu 1921.

Bartievici A. Documente din vremea Eteriei. Revista Moldovei 3. 1924.

Bulat T. Gh. Mărturii din timpul lui Tudor Vladimirescu. Revista istorică 12.1926.

Badenschi A. Eteria sau Zavera dela 1821 din manuscriptul lui Eribiceanu în biserica ortodoxă română. 17. Bcureşti.

Blanquieres Ed. Histoire de la Rèvolution actuelle de la Grèce. Traduite de l'anglais. Paris 1825.

Balcescu N. Mersul revoluţiei în istoria Românilor. România viitoare. Paris 1850.

Banescu N. Moştenirea lui Tudor Vladimirescu. Revista pentru Ist. şi Arh. vol. 2 part. II. 1911.

Bariţiu Gh. Momente din istoria modernă a Greciei. Braşov 1871.

Bogdan Duică Tudor Vladimirescu. Patria. Martie an. III. Cluj 1921.

Cantemir D. Principe. Istoria Imperiului Otoman. traducere 1 vol. Bucureşti 1876.

Cioranu M. Revoluţiunea lui Tudor Vladimirescu din 1821. Bucureşti 1859.

Constantas A. Epitomis tis istorias ton neon ellinon. Bucureşti 1838.

Constantinescu N. A. Revoluţia lui Tudor Vladimirescu. Flamura. Bucureşti II. No. 6. 1921.

Cozma Econom Moldova şi Muntenia dela 1820—1829 în Neamul Românesc Literar. II. 1910.

Cacaleţeanu G. Steagul lui Tudor Vladimirescu. Presa. Bucureşti 6. 1873.

Calmuschi C. Relaţiunile politice ale Ţărilor Române cu Rusia. Galaţii 1911.

Cernatescu P. I. Istoria contimporană. Bucureşti 1871.

Constantinescu Gh. Domnul Tudor la Mânăstirea Motru. Amicul Poporului Tg-Jiu I.

Checropid D. Omagiu lui Tudor Vladimirescu. Bucureşti 1914.

Dârzeanu I. (biv vel Serdar) Cronica revoluţiunei din 1821. Trompeta Carpaţilor. 6 1868. numerile 646—685.

Drăghici Manolache. (postelnic). Istoria Moldovei pe ultimii 500 ani. Iaşi. 2 vol. 1857

Erbiceanu C Istoricul Zaverei în Valachia. bis. ort. rom. XXIII.

„ „ Câteva notiţe privitoare la Tudor Vladimirescu bis. ort. rom XXXII.

Filimon I. Istoria Eteriei greceşti. Nauplia. 1834.

www.dacoromanica.ro

Fotino I. Tudor Vladimirescu şi Alexandru Ipsilanti. 1874.

Georgescu I. Istoria lui Tudor Vladimirescu. Sibiu. 1921.

Gervinus Gh. Insurection de la Grèce. Paris 1863.

Gion I. Istoria Bucureştilor. 1 vol. Bucureşti. 1899.

" " Bucureştiul în vremea revoluţiei franceze. Revista Nouă.

Hurmuzachi E.(de) Documente ist. rom. tom. supl. I, 4, 10, 13, 16, 18 Bucureşti 1886.

Hajdeu B. P. Inainte de Tudor Vladimirescu 1800—1821. Zilot Românul. Bucureşti 1884.

" " " Columna lui Traian. 1874—83 Bucureşti.

Hiena—. revistă, articole. A. Davila, P. Gârboviceanu, P. Şeicaru No. 27—29. 1921.

Iacovenco I. Gh. Moldova şi Valachia la 1820—1829. St. Petersburg. 1834.

Iorga N. Un apărător al săracilor, Domnul Tudor; în biblioteca Societăţei Steaua No. 13.

" " L'Europe et la résurection serbe. Paris 1917.

" " Iordache Olimpiotul vânzătorul lui Tudor. Bucureşti 1916, în Analele Academiei Române. Seria II-a tom. 38.

" " Părinţii şi satul lui Tudor, în Lamura, revistă. Bucureşti an. II. No. 6. 1921.

" " La révolution grècque sur le Danube în Buletinul Institutului Oriental, pentru Europa. Bucureşti. an. 8 No 8—9.

" " Tudor şi Ardelenii în Transilvania. Sibiu. 1921. an. 3 Mai. No. 5.

Laurençon Nouvelles observations sur la Valachie (evenements de 1821) Paris 1822.

" Coup d'oeil sur l'état actuel de la Valachie Paris 1837.

Lupaş I. Câteva cuvinte despre revoluţia lui Tudor. Calendarul Amicul Poporului. Sibiu anul 52. 1922.

Meitani George Acţiunea diplomatică a Europei faţă de Principatele Române 1821 1834. Bucureşti 1903.

Moisil C. Caracterul revoluţiei lui Tudor Vladimirescu în Transilvania anul 42. Sibiu 1921.

Misail I. Evenimentele dela 1821, şi cauzele ce le-au provocat. Revista Română. Bucureşti 1862.

Oteteleşanu I. Istoria rebeliştilor ce au jăfuit la Beneşti în 1821. Amicul Poporului. Tg.-Jiu 1902.

Obedeanu V. C. Grecii în Ţara Românească până la 1717. Bucureşti 1900.

Papazoglu D. Evenimentele insurecţiunei elene şi răscoala lui Tudor Vladimirescu. Bucureşti 1873.

Popescu C. Memoriu la istoria lui Tudor Vladimirescu. Românul. Bucureşti 1862.

www.dacoromanica.ro

Pouqueville F. Histoire de la régeneration de la Grèce. Paris 1824.

Papadopulos-Vretos. A. Mémoires sur le Comte Capodistria. Paris 1838.

Partenie P. O însemnare despre Zavera. Neamul Românesc Literar II. 1910.

Paparigopulos Histoire de la civilisation hélenique. Paris 1878.

Raabe A. Histoire d'Alexandre I, Empereur de toutes les Russies. Bruxelles 1826.

Rosseti C. A. Fapte uitate, sabia lui Tudor Vladimirescu. Columna lui Traian III. 1872.

Raffenel C. D. Histoire des eveniments de la Grèce. Paris 1822.

Raybaud M. Mémoires sur la Grèce. Paris 1824.

Recordon V. Lettres sur la Valachie. Paris 1821.

Regnault El. Histoire politique des Principautés Danubiennes. Paris 1835.

Salabery (comte de) Essais sur la Valachie. Paris 1821.

Stefulescu A. Istoria Tg.-Jiului. 1899.

" " Gorjul istoric Tg.-Jiu 1906.

Solomon I. Amintiri din 1821.

Soutzo Al. Histoire de la révolution grècque. Paris 1829.

Tunusli fraţii Istoria Ţărei Româneşti. Bucureşti 1863.

Tocilescu Gh. Două memorii asupra revoluţiei dela 1821. Revista Ist. şi Arh. 1883.

Tricupis S. Istoria tis elinichis. Londra 1854.

Ureche. V. A. Istoria Românilor. Revoluţia lui Tudor Vladimirescu. tom. 23. Bucureşti 1901.

Vârtosu Em. Tudor Vladimirescu. Bucureşti 1927.

Voinescu I. O aruncătură de ochi asupra evenimentelor dela 1821. Rev. Carpaţilor 1860.

Zallony M. F. Essais sur les Fanariotes. 1824.

www.dacoromanica.ro

SCRIERI DE ACELAŞ AUTOR

Originele Ministerului Public şi rolui său în Dreptul Român. Bucureşti 1898.

Grecii în Ţara Românească cu o privire asupra stării culturale până la 1717. Bucureşti 1900.

Consideraţiuni asupra evoluţiunei dreptului penal în raport cu sistemul nostru penitenciar. Bucureşti 1903.

Aga Constantin Bălăceanu şi politica Ţărei Româneşti în veacul al XVII-lea cu Sfântul Imperiu. Bucureşti 1904.

Lucruri văzute (campania 1913). Bucureşti 1914.

Iarăşi Grecii şi Românii. Bucureşti 1905.

Portretele lui Mihai Viteazul. Bucureşti 1907.

Partidele politice în Ţara Românească până la 1848. Bucureşti 1908.

Dinastia naţională a Basarabilor, dinastia naţională a Hohenzollernilor. Bucureşti 1921.

O pagină asupra evenimentelor dela 1854. Bucureşti 1923.

Tache Ionescu. Bucureşti 1908.

Partidul conservator-democrat. Bucureşti 1910.

România între Austria şi Rusia. Bucureşti 1914.

Convorbiri politice, revistă periodică. Bucureşti 1910, 1911.

LUCRĂRI SUB TIPAR.

Les rélations des Roumains avec les Serbes, des temps les plus reculés jusqu'à nos jours. (Histoire et politique).

Istoria doctrinelor politice în România, din timpurile cele mai vechi până în zilele noastre—(cu portretele oamenilor politici ai partidelor politice din acele vremuri).

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro